

BAJAI HONPOLGÁR

Baja és környéke honismereti és kulturális folyóirata

2025. december • XXXVI. évfolyam 12. (421.) szám

Ára: 450 Ft

Harmath István: Türr István (Fotó: Molnár Attila)

- Türr István-megemlékezések régen és még régebben
- A helyi múlt bővítésében – 25 éves a Bárdos Ferenc Helyismereti Klub
- Pedagógust képezni, (sport)embert nevelni – interjú Borszéki Szabolcsné Gábris Virággal
- Versek, prózák és kiváló ételek az ünnep tiszteletére – karácsonyra készülve
- Apokalipszis versben és kollázskepeken – Barics Sándor évfordulós kiállítására

A remény jele a Remény Évében

Dr. Finta József érseki helynök, plébános Római Katolikus Főplébánia, Kecskemét

■ A pitypang egyik aprócska magját kis ejtőernyőjével messze sodorta a szél, s a város egyik poros járdáján két betonkocka közé hullott. Alig talált néhány homokszemet, amiben megkapaszkodhatott, mégis sikerült gyökeret vernie. Egyre lejjebb furakodott, míg megtalálta a kemény, ledöngölt talajt, s nagy nehézségek árán beleágyazódott a földbe. Néhány nap múlva alig látható kis zöld hajtás bukkant ki a beton kockakövek közül. Ismét néhány nap, s apró levelek is feltűntek rajta. Végül elkezdett bontakozni a sárga virágocská is, holott közel s távol nem látszott más növény ebben a betonrengetegben. Épp arra sétált egy elkeseredett, haraggal és csalódással teli fiú. Hangosan káromkodott, csapkodott maga körül, bele-belerúgott a szemeteskukákba, ráüvöltött az őt csendesíteni próbáló járőkelőkre. Mivel lefelé sütötte a szemét, megpillantotta a kis virágot. Mint egy őrült, úgy esett neki taposni, gázolni. „Pusztulj te is!” – üvöltötte. Amikor azonban néhány nap múlva újra arra járt, már lecsendesedve ugyan, de még mindig szomorúan, fejét lehajtva, ismét megpillantotta a kis pitypangot ugyanazon a helyen. Kissé gyűröttek voltak ugyan a levelei, csapzott a sárga feje, de élt! Kiegyenesedve nyújtogatta szirmait a Nap felé, s nagyobbak, erősebbnek látszott, mint amikor összetaposta. A fiú egy percig szótlanul szemlélte a virágot, majd elmosolyodott, felnézett, és ennyit mondott. „Tehát nekem is lehet még újabb esélyem!” Füttyörészve indult tovább.

„Az Úr maga ad nektek jelet íme, a szűz fogan és fiút szül, s Emmánuelnek nevezi el, ami azt jelenti: Velünk az Isten.” Miféle jelle lett volna szüksége Júda népének és Jeruzsálemnek, amikor elhangzik ez a prófétai jóvondulás? Egyáltalán miért lett volna szüksége jelre, s miért nem akarta azt kérni Áház király? A remény életben tartása miatt kellett volna a jel, s éppen a szinte már teljes reménytelenség, a reményvesztés miatt nem akarta azt kérni a király. Nem hitt már abban – s vele a nép nagy része sem –, hogy bármiféle segítség jöhet. Ugyanis kétségbeesett helyzetben voltak. A kétségbeesett ország északi részét már elfoglalták és elpusztították az egyik korabeli nagyhatalom, Asszíria katonái. Teljesen megállíthatatlannak tűnt a vész, hiszen hozzájuk képest Júda elenyésző erőt képviselt, s az Asszírok már Jeruzsálemet ostromolták. Ha már jelet akar adni az Úr, akkor miféle jelle lett volna kielégítő és biztató? Például egy erős szövetséges hadsereg megjelenése, akik legyőzik a fenyegető ellenséget. Na de egy aprócska gyerek születése? Mi ez, valami vicc? Kárörvendő gúnyolódás? – gondolhatta a király. Mit tud nekünk segíteni egy újszülött csecsemő, aki ráadásul még ezután fogan? Ugyan már! Addigra rég halottak vagy foglyok leszünk. Pedig ha jól belegondolunk, nagyon is biztató, valóban isteni ez a jel: egy gyermek

születése. Aprócska esemény, elenyészőnek tűnik az emberiség, vagy akár egyetlen ország vagy város történelmében, mégis a legnagyobb jel. Az élet jele, a jövő ígérete! Ha gyermek születik, akkor nem pusztul el a nép, akkor van jövőnk, akkor nem semmisülünk meg. Ezt üzenté Isten Izaiás próféta híres messiási jóvondulásában Áháznak és vele egész Júdának. A gyermek születése az eltaposhatatlan élet jele. Minél több gyermek születik, annál biztosabban van jövője egy családnak, egy országnak, az egész emberiségnek. Egy gyermek születéséhez és felnövekedéséhez béke és biztonság is szükségeltetik, így ezeknek a megvalósulására is világosan utal az isteni ígéret. Valóban, történelmi tény, hogy súlyos járvány tört ki az asszír seregben, amely sok katona életét követelte. Felhagyva Jeruzsálem ostromával, elvonultak Júda országából, s a nép megmenekült. Ami lehetetlennek tűnt, megvalósult.

A szűztől születő gyermek ígérete azonban nemcsak erre az egyetlen eseményre, erre az egyetlen szabadulásra, talpra állásra vonatkozott. És nem is csak a zsidó népnek szólt. A gyermek neve Emmánuel lesz, vagyis „Velünk az Isten”. A szűztől születő kicsiny gyermek nem akarja, hanem maga az örökkön élő Isten. Az Isten beleszületése ebbe a világba, a történelembe minden ember biztató jövőjét jelenti. Isten jelenléte elpusztíthatatlanná teszi azok életét, akik hisznek benne és beleépülnek az Ő életébe. Mindenki számára van talpra állás, újrakezdés, mindenkinek újraépülhet az élete a keserű romokból, ha közel engedi magához az értünk született Istenembert.

Persze a jövőért, az újrainduló életért nekünk is meg kell küzdenünk. El kell fogadnunk a jelet, Akit Isten küld. Együtt kell működünk az Ő szándékával, még ha nem is értjük, mit akar vele, még ha lehetetlennek tűnik is. Mária, aki által világra született a megígért Emmánuel, szintén nagyon nehéz, emberileg kilátástalan helyzetben volt. Biztosan számíthatott arra, amit jegyese, József már el is tervezett magában: tudniillik, hogy elzavarja maga mellől. Sőt, még ez volt a legjobb variáció, amire számíthatott a korabeli társadalmi viszonyok között. Mégis vállalta, hogy Jézus édesanyja legyen. Miután pedig az angyali üzenetből József is megtudta a születendő gyermek származását és küldetését, ő is igent mondott Isten akaratára, vállalta Máriát és a gyermeket, aki testileg nem tőle származott. Mária és József igent mondtak az isteni ígéretre, s igent mondtak egymásra is, a már előre látható és a még nem látható nehézségekkel együtt. Hányszor és hányszor megtapasztalhatta volna az emberiség, s benne a mi magyar nemzetünk, vagy a mi családjaink, akár csak én magam is az Isten szabadító, felemelő erejét hamarabb és teljesebben is, ha együtt tudtunk volna működni Isten akaratával! Ha igent mondtunk többször a születendő életre, ha a

jövő biztonságát legalább annyira fontosnak tartjuk, mint a jelen jólétét és kényelmét! Ha egymás mellé állunk a nehézségekben és bizonytalanságokban, s nem lépünk le, elutasítva a másik terheinek cipelését, az önzetlen szeretetet. Köszönjük meg Istennek a nekünk is szóló jelet, a Krisztus által megszentelt jövő ígéretét, az újrakezdés, a büntől és a szenvedéstől való szabadulás ígéretét. Ugyanakkor kérjük, hogy őszinte hittel, áldozatkész szeretettel tudjunk együttműködni ezzel az ígérettel, lehessünk hordozói, továbbadói ennek a jelnek! ■

Tartalom

- Türr István megemlékezések száz évvel ezelőtt (*Mayer János összeállítása*) 3
- Egy korábbi Türr-émlékév dokumentumai (*Nebojszki László válogatása*) 6
- Türr István-portré a városházán (*Sarlós István forrásközlése*) 8
- Bánáti Tibor – 100 év (*Megemlékezés B. Horváth István versével*) 9
- A múlt kincseit feltárók köre (*Vargáné Blága Borbála visszatekintése*) 10
- Csoda-lista (*Katymári Vanda verse*) 13
- „Az hiteles a képzésben, aki képviseli is azt, amit közvetít” (*Sándor Boglárka interjúja Boroszló Szabolcsné Gábris Virággal*) 14
- A modern kor apokalipszise Barics Sándor kollázsain (*Mayer János összeállítása*) 18
- Lapokba zárt hangok (*Mayer István recenziója*) 20
- Családlátogatás; A fény (*Kárpáti Jonatán novellái*) 21
- Puha este; Szemüveg nagyító alatt; Hol vagyok háromkirályok? (*Emesz Margit versei*) 22
- Ünnepi finomságok (*Szűnder Dezső receptjei*) 23
- Galéria Barics Sándor kollázskepeiből 24

HONPOLGÁR
estek

Tisztelt Olvasók!

Ezúton hívjuk fel figyelmüket a Bajai Honpolgár-estek soron következő előadására, melyet az érdeklődő közönség szíves figyelmébe ajánlunk

Baktériumok kimutatása gyors lézeres módszerekkel

Előadó:
Dr. Valkai Sándor
fizikus, MTA Biofizikai Intézet
Időpont:
2025. december 12. (péntek) 18 óra
Helyszín: **Ady Endre Városi Könyvtár**
Baja, Munkácsy u. 9.

Minden érdeklődőt sok szeretettel várunk; kérjük, hogy regisztráljanak előzetesen a rendezvényre a könyvtár ismert elérhetőségein!

Türr István-megemlékezések száz évvel ezelőtt

Az emlékévé lezárására

■ Nem sokkal jelen lapszámunk megjelenése előtt, az emlékévé egyik záróaktusaként 2025. november 23-án végre felavatták városunkban Türr István egész alakos szobrát a Szentháromság téren, mintegy száz éves adósságot törlesztve ezzel. Ezt megelőzően pedig a róla elnevezett bajai múzeum szervezett tudományos konferenciát születésének 200. évfordulója tiszteletére. Ezekről a lapzártánk után lezajlott eseményekről decemberi lapszámunkban még nem tudunk beszámolni, ám egyfajta tisztelgésnéppen e cikkünkben a 100 évvel ezelőtti Türr-évfordulók eseményeit idézzük fel egykorú sajtóanyagok segítségével.

Összeállította: Mayer János

■ Egy évszázaddal ezelőtt a világszabadság apostolának valós születési dátumát még nem tisztázták egyértelműen, ezért az a furcsa helyzet állt elő, hogy a Türr-centenáriumot 1924-ben és 1925-ben is megünnepezték Baján, a fővárosban és Olaszországban is. A jeles évfordulóhoz számos esemény és megemlékezés kapcsolódott, amelyek közül mindenképpen kiemelkedett Türr István síremlékének felavatása a Kerepesi (ma: Fiumei) úti sírkertben, illetve az a centenáriumhoz kapcsolódó olasz-magyar emlékülés Rómában, amelyen Baja város küldöttei és Türr-leszármazottak mellett az itáliai politikai elit tagjai is tiszteletüket tették.

1. Síremlékavatás a sajtó tükrében

Türr István már 1908-ban meghalt, ám sírhelyét sokáig csak egyszerű fakereszt jelölte. A magyar közvélemény és a sajtó már régebb óta sürgette egy méltó síremlék állítását, ám ez – vélhetően nem függetlenül a háborús évek forráshiányától – sokáig nem valósult meg. Türr díszes síremlékét végül 1924. augusztus 10-én avatták fel Budapesten. Az eseményről viszonylag részletes beszámolót közölt az *Uj Nemzedék* két nappal későbbi lapszáma, amelyből az alábbiakban idézzük.

„Tegnap, vasárnap délelőtt 11 órakor leplezték le a kerepesi uti köztemetőben Türr Istvánnak, a szabadságharc legendás emlékü tábornokának síremlékét. A magyar szabadságharc egyik hőse, majd később Garibaldi tábornok első, legbizalmasabb embere az olasz nemzeti harcokban – ma végre emléket kapott eddig jeltelen sírja fölé. A Kerepesi-temetőben már a kora délelőtti órákban hatalmas tömeg jelezte az ünnepet. A Deák-mauzóleum mellett lévő sírnál mintegy hatezer ember jelent meg, hogy külsőségekben is jelezze a magyar és olasz nemzetnek Türr István iránt való háláját és szeretőjét. A pompás fehér márványból készült síremléket pálmák vették körül. A fehér márványon három egyszerű szó jelzi Türr emléket: „Türr István tábornok” – és

semmi több. A fehér márványtömb két oldalán pedig bronz övezi a síremléket.

Tizenegy óra után már megjelent a sírnál Sipőcz Jenő polgármester, Felkusházy Lajos alpolgármester, Zilahi Kiss Jenő tanácsos, Gárdonyi Albert főlevéltáros és Gonda Béla a főváros képviselője. [Utóbbi írta az első Türr István életrajzot – M. J.] A kultuszminisztériumot Walter Lajos osztálytanácsos, a honvédelmi minisztériumot Kovách Aladár tábornok képviselte. Az olasz követség Durini di Monza Ercole gróf olasz királyi követ és meghatalmazott miniszter vezetésével jelent meg a sírnál. Ott volt Pignatelli di Monte Calvo herceg és Santelli Italóval az élén a Magyarországon élő olasz kolónia majdnem mindegyik tagja. [Italo Santelli korának egyik legjelesebb vívómestere, korábban hosszabb ideig az olimpiai bajnok Pósta Sándor edzője volt – M. J.] Megjelent Gerevich Tibor dr., a római Magyar Történelmi Intézet igazgatója, Lévy József báró államtitkár s Türr István családja is. Türr Ervin dr. rendőrtanácsos, Türr Aladár dr. ügyvéd és Türr László. Baja városát, Türr tábornok szülőhelyét Koller Dezső városi tanácsos és Fehér Lőrinc tanácsos képviselte.

Tizenegy órakor Fricsay első honvéd zenekara a Szózzal nyitotta meg az ünnepet. Majd Sipőcz Jenő főpolgármester lépett a sírhoz és megkezdte hatalmas, nagyhatású beszédét.

– A magyar ég ezeréves boruján át – mondotta – mint villámsugár jelenik meg lelki szemeink előtt nagy hazánkfíának, Türr Istvánnak élete, pályája, amely közel száz esztendeje indult el egy bajai szülőházból. A 48-as vérzivatarokban remegő Európa, majd mindegyik szabadságharca látta megvillanni rettenthetlen kardját s alig egy évtized múlva már a dicső olasz nemzetből

csője mellett áll őrt hősi kardjával. Ez a csudálatos, nagyszerű pályafutás, mely merész íveléssel évtizedeken át sugározta a szeretet és megbecsülés fényét küzdő, elhagyott magyar hazájára: a megemlékezésnek legszentebb órájában sok érdemes tanulságot nyújt nekünk.

Sipőcz polgármester ezután Türr István egész pályafutását ismertette és kitért az olaszországi harcokra is, mikor Türr Garibaldi oldalán, mint olasz tábornok Nápoly városának kormányzója és később olasz királyi altábornagy küzd.

– Mind e sok kitüntetés és elismerés azonban nem szédítette meg őt s a bajai lankák közt magába szívott magyar levegő mindvégig körülölelte Türr István szívét. Magyar maradt, a miénk maradt mindenkor és mindvégig. A nagy hősök, a szertelenségek gyermekszívű álmodói a történelem tanításai szerint tetteikben hordják a tragikus elbukás csiráit. Türr István kivételesen éleslátó szelleme nagy lelki, önfegyelmélettséget áru el, midőn pályája ivének harmadik fordulatán simul az új idők szelleméhez s férfikora delén az amnesia jogán hazasiét. Most már nem kardjával, hanem széleskörű tapasztalataival, tollával és munkásságával lesz hasznára és segítségére nemzetének.

Ezután a magyar-olasz kapcsolatról beszél Sipőcz s hivatkozik arra, hogy a két nemzet soha el nem halványuló meleg barátsága, mely Mátyás idejében keletkezett, Türr István utján csak még jobban megerősödött.

– Nagy halottunk pihenőhelyét eddig egyszerű fakereszt jelölte meg. Egyszerű volt, de nem elhagyott, mert a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége honleányi kegyelettel gondozta ezt, amiért a szövetségnek most, amikor Budapest székesfőváros kö-

A magyar küldöttség Rómában

Türr István lánya, Stefánia 1925-ben (Forrás: arcanum.hu)

zönsége e síremléket állította, hálás köszönetet mondok.

– Őszinte szívvel kérem ma Budapest magyar polgárságát, tanítsa meg az eljövendő viharokra nevelődő új magyar nemzedéket arra az örök igazságra, hogy csak az a nemzet méltó az életre, mely nagyjait meg tudja becsülni – fejezte be beszédét Sipőcz polgármester.

Ezután Durini di Monza Ercole gróf olasz királyi követ rövid, tartalmas olasz nyelvű beszéde következett. A követ Türr tábornok hervadhatatlan érdemére hivatkozva, az olasz-magyar barátság örök erejét hangoztatta. Majd felolvasta *Mussolini* és az olasz hadügyminiszter táviratát.

– Kérem, tolmácsolja – írja *Mussolini* – az olasz kormány és nemzet meghatott háláérzetét Türr tábornok nemes alakja előtt, aki a garibaldista ügynek sok év munkáját, életét és vérért áldozta. Durini di Monza ezután a sírra helyezte az olasz követség koszorúját, melynek szalagján »Al Generale Türr la legazione d'Italia« [Türr tábornoknak Olaszország követsége] felírás díszlett. Utána Baja város törvényhatóságának küldöttsége beszélt s a sírt megkoszoruzta. A díszes ünnep befejezésül Fricsay honvédenekara előbb az olasz himnuszt, majd a magyar Himnuszt játszotta a közönség énekétől kísérve.” (*Uj Nemzedék, 1924. augusztus 12. 2. o.*)

Az alkalomhoz kapcsolódva a *Zászlónk 1924. szeptember 15-én* közölt hosszabb megemlékező írást *Ha a nagyvilág útjára lép a magyar ifjú – Emlékezés Türr István tábornokról* címmel. A cikk szerzője dr. *Ackermann* (később *Ajtai*) *Kálmán* (1889-1968) katolikus

hittanár, történelmi és ifjúsági regények a maga korában ismert szerzője, a lap rendszeres publicistája volt. Ő – egyebek mellett a következő szavakkal méltatta a bajai eredetű hazafi emlékét:

„Ha a nagyvilág útjára lép a magyar erőből duzzadó ifjú, akár király is lehet ott, ahol akar s ahova a jószerecsse és a saját ereje viszi. Nem lett-e király *Benyovszky Móric*? Hát *Magyar László* *Bihéországban* milyen magasra vitte. [Ez a mai *Kongó területén* volt; a *hímeves magyar utazó Biében feleségül is vette az uralkodó lányát* – *M. J.*] A negyvennyolcas emigráció szétfutott magyarjai legtöbbször szép és nagy állásokat töltöttek be idegen, őskultúrájú népeknél.

Egyik legnagyobbszerű példa erre a magyar ifjú őserőre *Türr István* élete. Amíg a bajai kis háztól a nápolyi kormányzósági palotáig megfutotta útját, hej de sokszor leselkedtek rá a sikertelenség és a halál – s ő legyőzte mindakettőt, mert tíz emberre való energia lakozott benne s olyan zsenialitása a hatalmasan buzgó értelemnek, hogy királyok és királynék hódoltak meg nagysága előtt.

A daliás cs. és kir. tisztról *Radetzky* hadseregében ki gondolná, hogy elmélázó gondolatái más, idegen nép szabadságeszméiért lelkesednek, hogy nem izgatja a szép és nagy jövő, mely nagy tehetségének kétségtelenül jár, nem akar cs. és kir. tábornok lenni, hanem katonája egy eszmének: a népek szabadságának.

Itáliába viszik harcolni a feltámadt »Italia Unita« [olasz egység] ellen s ő már 1849-ben, szívében hordozva a keserű gyűlöletet a hazáját elnyomó osztrák ellen, ott akar segíteni, ahol legközelebb éri átszökik az olaszokhoz, ill. a szárdokhoz, kik ekkor az eszme zászlaját hordozták.

Magyar légió élén küzd a hadsereg ellen, melynek kényszerült tagja volt előbb, kitéve magát hősiességgel a legcsúfosabb halálnak, mely az »árulónak« kijár. Fanatikus lett a szabadságeszmének: siet oda, ahol nyögnek a népek a zsarnokok uralma alatt.

Mikor Ausztria legyőzi *Piemont* csapatait, a *Badenben* felzúduló nép segítségére siet. Életének levegője a küzdelem a szabadságért. Itt is eléri a kegyetlen végzet a népek mozgolódását: vérbe fúl az eszme s Türrnek menekülnie kell. A hazánk szabadságát *Európa* botrányára elnyomó orosz hatalom ellen ajánlja fel kardját s részt vesz a *krimi háborúban*.

A párisi béke után angol megbízásból *Bukarestben* jár, de *Ausztria* szemfüles poroszloí elfogják s a haditörvényszék mint dezertőrt halálra ítéli.

A nagy emberek sorsa felett örökdik a még nagyobb gondviselés. *Viktória* angol királynő sietve lép közbe s a golyó vagy akasztófa elől a hatalmasan közbenjáró szó megmenti a fiatal hőst.

De még nem jött el tulajdonképpen az ő ideje. Harcolt ugyan a *cserkesz háborúban* is, hanem még három évig várnia kellett, hogy megérje az igazi nagy munkát, ahová hivatva volt.

1854-ben [*helyesen: 1859-ben* – *M. J.*] kitört a háború *Piemont*, *Franciaország* és *Ausztria* közt. Türr a gyűlölt uralom ellen való harcból nem hiányozhatott s abban serényen résztvett.

Az *Italia Unita* születésének hajnala elérkezett. A gyűlölt nápolyi királyság megdöntésében oroszlánrésze volt, aminek elismeréséül *Nápoly* katonai és polgári kormányzójaul nevezték ki. Szárnysegéde lett *Viktor Emánuel* királynak és altábornagya az olasz hadseregnek.

Kell-e még több?

Igen, még mind nem elég. Ezt a csodálatos életet csodálatos rokoni összeköttetés koronázza meg; császári rokonságba jut feleségül veszi 1861-ben *Bonaparte Adél* hercegnőt.

Hej! Mintha csak a mesebeli *János vitéz* történetét, vagy valami tündérmesét hallanánk.

A bajai kis háztól eljutott a büszke *Napoleonidák* aranykoronás trónusáig.

Hatalmas részvétele mellett megalakult az »Italia Unita«. Nincs olasz gyermek, aki ne ismerné az érdemeit. »Turro« generális neve szent az olasz előtt és örökké dicsőséges.

Hanem akármilyen szép az idegen föld dicsőséges hódolata, nem pótolja a hazai rög illatát. Türr a hetvenes években (az amnesztia hatása folytán) már itthon működik. Közművelődési egyesületben iparkodik emelni nemzetét.

Majd megvillogtatja zsenijét 1881-ben a *korinthusi csatorna* létesítésével. Röpiratait, amelyeket ő saját maga francia nyelven bocsát világgá, a nevét világhíressé teszik.

Az élet alkonya felé az örök béke érdekében dolgozik az, aki fél élete javát a harctereken töltötte. 1896-ban elnöke a *Budapesten* megtartott világbéke-kongresszusnak.

Utolsó napjáig használni akart nagynevű lényével nemzetének. Kétségtelen is, hogy ilyen emberek a magyarság nagyságának igazi fáklyavivői s felérnek gyakran egy korszak megfeszített törekedésével.

Mikor most emléket állítottak születésének 100 éves évfordulója alkalmával, méltán mondhatta az olasz szónok, *Durini* gróf: »Türr István az olasz nép előtt még ma is legendás alak, akit az olasz nép a felszabadító szabadságharc legnagyobb hőisének ismer. A nagy katonának, a nagy politikusnak, a jó

diplomatának. I. Viktor Emánuel barátjának, az olasz-magyar barátság propagálójának emléke Olaszországban él és örökké élni is fog.»

És ha Olaszországban él az emléke, nálunk még inkább, kell élnie, mert a magyar erőt és akaratot ünnepeljük benne mindenkor. Legyünk rá büszkék!

Türr István tábornok síremlékét 1924. augusztus 11-én avatták fel a kerepesi temetőben. A szabadság egyik legnagyobb hőst ünnepelte a temetőben Csonkamagyarország népe az olasz királyi követ s a »győztes« országok diplomatáinak jelenlétében. Az olasz-magyar barátságra mi magyarok mindig nagyon büszkék voltunk. Nem tudom, hogy érezte magát Olaszország képviselője, amikor azt a hőst ünnepeltük, aki Olaszorszáért fölajánlotta kardját, erejét, lelkét, egész életét. A magyar hűség és becsület áldozott néma könnyet a nagy tábornoknak, aki megtanít bennünket a kitartásra, a hősi küzdelemre. Szívja magába minden magyar fiú Türr István szabadságra szomjas lelkét.” (Zászlónk, 1924. szeptember 15. 9. o.)

2. Emlékezés Rómában Türr tiszteletére

1925-re már tisztázódott, hogy Türr István nem 1824-ben, hanem 1825-ben született, így a centenáriumi megemlékezések ebben az évben is folytatódtak. Közülük is kiemelkedett a Türr István-émlékbizottság által rendezett, 1925. november 22-én Rómában megtartott emlékünnepe, amelyen Magyarország (benne Baja városa) is népes küldöttséggel képviseltette magát. A bajai delegáció eredetileg abban is reménykedett, hogy nagy szülőltének első bajai szobrát esetleg olasz pénzből sikerülne finanszírozni, erről azonban végül kénytelen volt letenni. (L. erről bővebben Merk Zsuzsa *A rettenthetetlen magyar vagy a béke apostola? – Türr István bajai köztéri ábrázolásai c. írását lapunk 2020/4. számában – M. J.*)

A római ünnepegekről a korabeli magyar sajtó igen részletesen beszámolt. Az alábbiakban a *Fővárosi Közlöny Türr István-émlékünnep Rómában c.* írását közöljük az eseményről.

„Türr István születésének századik évfordulója alkalmából a Türr István-émlékbizottság Rómában 1925. november 22-én délelőtt országos ünnepet rendezett, amelyre a magyar külügyminisztérium útján a magyar kormányt, Budapest székesfővárost és Baja városát, mint Türr István szülővárosát is meghívta. A m. kir. külügyminiszternek a székesfőváros törvényhatóságához intézett leirata alapján a székesfőváros tanácsa 1925. november 19-én tartott ülésében elhatározta, hogy az ünnepségen képviselteti magát és a polgármestert felkérte, hogy a főváros képviseltetése iránt intézkedjék. A polgármester a

tanács részéről Liber Endre tanácsnokot és a főpolgármester kijelölése alapján dr. Csécsi Nagy Miklós és Ilovszky János bizottsági tagokat küldötte ki, mint a főváros képviselőit. A kormány dr. Pekár Gyula volt minisztert és Kasztner Jenő egyetemi tanárt, a külügyminisztérium dr. Türr Ervin rendőrtanácsost, Baja város pedig Balku Gyula főispánt és Vojnich Ferenc polgármestert küldötte ki. [Liber Endre művészettörténész-köztisztviselő, később budapesti alpolgármester volt, ebben az időben a fővárosi önkormányzat szociálpolitikai és közművelési ügyosztályát vezette. Pekár Gyula író, újságíró, akadémikus, országgyűlési képviselő volt, a rövid életű Friedrich-kormányban 1919-ben tárca nélküli miniszter, utána 1921-ig vallás- és közoktatási államtitkár volt. Ebben az időben a Petőfi Társaság elnöki tisztét is ő töltötte be. Kasztner (később Koltay) Jenő irodalomtörténész az olasz-magyar irodalmi kapcsolatok jeles szakértője, ekkor a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem magántanára volt. Balku főispán később a Bisztray, Vojnich polgármester pedig a Borbíró családnevet használta – M. J.]

Türr István síremléke a Fiumei úti sírkertben (Fotó: Nebojszki László)

A magyar bizottság 1925. november 19-én este indult el Rómába, ahová 1925. november 21-én délelőtt fél tíz órakor érkezett meg. A pályaudvaron a bizottságot gróf Nemes Antal rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, Róma város kormányzójának megbízottjai és az emlékünnepe rendezőbizottságának tagjai az udvari váróteremben fogadták, a fogadtatás után pedig az emlékünnepe-bizottság tagjai a magyar bizottságot a Hotel Quirinalban részükre kijelölt lakásukra kísérték. [...]

A Türr István-émlékünnep 1925. november 22-én délelőtt 10 órakor volt a Campidoglio [a Capitolium dombján álló római városháza – M. J.] nagytermében. A nagytermet az ünneplő közönség zsúfolásig megtöltötte, ott voltak Olaszország nagy politikusai, közöttük Cavallieri államtitkár, a miniszterelnök helyettese, Tittoni, a szenátus elnöke, Paolucci, a kamara alelnöke, az olasz hadsereg kiváló tagjai: Cadorna, Diaz, Schanzer, Revel. A bejáratától a terem ajtajáig díszbe öltözött katonák sorfala fogadta a vendégeket. A teremben az emelvényen az utolsó két agg garibaldista vörösinges Türr István marsalai zászlóját, a másik oldalon pedig két ifjú katona az új Itália lobogóját tartotta, oldalvást Türr Istvánnak bíborral bevont hatalmas arcképe díszítette a termet.

Az emelvényen Róma város kormányzójának, Cremonesinek helyettese, Crisostomi és Türr Stefánia a Türr-zászló alatt foglaltak helyet, velük szemben az első díszsor hatalmas vörösbrokát karosszékeiben helyezkedtek el az olasz politikusok és Nemes gróf követel a magyar bizottság tagjai. Az ünnepélyt a kormányzó helyettesének, Crisostominak szavai nyitották meg, aki méltatta az ünnep jelentőségét és meleg szavakkal üdvözölte a magyar bizottság tagjait, a magyar kormány, a magyar főváros és Baja város képviselőit. A beszéd befejezése után Liber Endre tanácsnok lépett az emelvényre és olasz nyelven a következőket mondotta:

»Nagyméltóságú Urak! Hölgyeim és Uraim! A magyar székesfőváros, Budapest törvényhatósága nevében hálás szívvel köszönöm meg a rendezőbizottságnak a mai ünnepélyre való szeretetteljes meghívását. A legnagyobb örömmel tettünk eleget ennek a meghívásnak, mert véleményünk szerint ez is egyik jele annak a barátságos rokonszenvnek, amely az olasz nemzetet a magyar nemzethez fűzi, de másrészt büszkeség tölti el keblünket akkor, amikor Magyarország egyik nagy fiának a nagy Olaszország fővárosában rendeznek emlékünnepet. A mi legnagyobb magyarunknak, Kossuth Lajosnak, az egykor hosszú évtizedeken át az olasz nemzet vendégszerető oltalma alatt Turinban élt hazánkfiának emléke mellett Türr István emlékéét őrzi az olasz nemzet a legnagyobb szeretettel, azét a Türr Istvánét, aki oly hősiesen vett részt az 1848-iki szabadságharcban és amikor azután 1859-ben az Italia unita magasztos gondolata tör ki az olasz telkekből, ott találjuk őt Garibaldi oldalán, aki kitüntetésekkel halmozta el és az egyszerű bajai fiúból olasz tábornok, majd Nápoly kormányzója, később pedig olasz királyi altábornagy lett. Erdemeinek egyik

legszebb elismerése volt, hogy Viktor Emánuel őfelsége őt tiszteletbeli főhadsegéddé nevezte ki. A magyar nemzet Türr István születésének százéves évfordulója alkalmából már lerótta egy ízben hálás kegyeletének adóját akkor, amikor Türr Istvánnak Budapesten levő örök nyugóhelye fölé emléket állított és Őexcellenciája *Durini di Monza Ercole gróf* olasz királyi követ megtisztelő jelenléte mellett a sírnál emlékünnepet tartott. De a magyar nemzet hálás szeretete mellett ott lebeg a legendás magyar nemzeti hős emlékezte fölött az olasz nemzet szeretete is, amely nemzetnek nem csupán hadtörténeti annaleiseibe van beírva Türr István neve, hanem annak nemzeti történetébe is. És most ezen az ünnepen a két nemzet kegyeletes érzése Türr István emléke fölött egybeolvadva, még inkább megállíthatók az olasz nemzetnek és a magyar nemzetnek közös tulajdonságai, a szabadságvágy, a lelkesedés és a történelmi tradíciók megbecsülésének közös vonásai. Ha a világháború és a trianoni béke a régi Nagy-Magyarországot meg is csonkították, Türr István emlékezetén fellelkesülve, még élénkebben él bennünk a törhetetlen ragaszkodás régi történelmi tradícióinkhoz és erős a bizalmunk, hogy Magyarország, gazdaságilag megerősödve, mindenkor teljesíteni fogja azt a történelmi és kulturális hivatást, amelyet Európa keletén állva, egy évezreden át annyi balszerencse között is mindenkor híven teljesített.

Amikor itt az olasz nemzet fővárosában mélyeséges hódolattal hajtom meg a magyar főváros haláljának és szeretetének zászlóját Türr István szelleme előtt, arra kérem a nemes olasz nemzetet, hogy közös nagyjainak megbecsülése és ünneplése szolgáljon annak a barátságos érzésnek a megerősítésére, amelyet már annyiszor volt alkalmunk tapasztalni az Önök részéről. Éljen Olaszország! Éljen Róma!»

A zajos lelkesedéssel és »Éljen Magyarország« felkiáltásokkal fogadott beszéd után Balku Gyula bajai főispán Türr István szülővárosának köszönetét és üdvözlését tolmácsolta olasz nyelven. [Kortárs visszaemlékezésekből és Merk Zsuzsa írásából tudjuk, hogy a beszédet Fülep Lajos, az akkor református lelkész-ként Baján szolgáló neves művészettörténész fordította le olaszra, és írta le fonetikusán a nyelvet nem beszélő bajai küldöttek számára – M. J.] Beszédének befejezése után Türr Stefánia tartotta meg magas színvonalú emlékbeszédét, amelyben részletesen ismertette Türr István életét és szereplését úgy Olaszországban, mint Magyarországon. Általános élénk tetszés és zajos taps kísérte az emlékbeszédet, amellyel az ünnepség véget ért.

A magyar bizottság Nemes gróf követtel az ünnepélyt követő napon tisztelgett az emlékbizottság elnökénél, *Mussolini* olasz miniszterelnöknél, aki a bizottság tagjait a Palazzo Chiziben [helyesen: Palazzo Chigi, Olaszország miniszterelnökének hivatalos

rezidenciája Rómában – M. J.] kitüntető szívélyességgel fogadta.

Ugyanaznap délután a magyar bizottság és Nemes gróf magyar követ a Névtelen katoná emléket látogatta meg, ahol a carabinieri díszcsapatától és az összes fegyvernemeket képviselő tisztek csoportjától kísérvé néma áhítattal tették le babérkoszorújukat az emlékre. Az emlék előtt az ezrekre menő tömeg meghatottan üdvözölte a magyarokat.

Az emlékmű megkoszorúzása után Róma város kormányzója a Campidoglióban délutáni teára látta vendégül a magyar bizottságot Róma városának szűkebb körű előkelő társaságában. Crisostomi, a kormányzó helyettese üdvözölte a magyar vendégeket és az üdvözlésre dr. Pekár Gyula volt miniszter válaszolt zengzetes olasz nyelven, a latin géniusznak köszönve meg a római vendégszeretetet, amelyet az Európába jövő rokotalan turáni magyarság szabad szimpátiából választott lelki rokonául s melynek rokonszenves lendülete Szent István, Nagy Lajos és Mátyás korában és dicsőségesen hatalmassá lendítette hazánkat. Megköszönte még azt is, hogy Itália meleg vendégszeretete négy napra elfeledtette a magyar bizottság tagjaival szegény Csonka-Magyarország otthoni annyi siralmas bánatát. A beszéd nagy hatással volt a jelenlevőkre, akik azután még sokáig maradtak együtt barátságos eszmecserét folytatva.” (Fővárosi Közlöny, 1925/45. szám, 1925. december 4. 1518-1519.) ■

Egy korábbi Türr-emlékév dokumentumai

■ *Baja városa nemcsak 2025-ben, hanem 2008-ban is Türr-emlékévét hirdetett, akkor a „leghíresebb bajai” halálának 100. évfordulójához kapcsolódva. A szülőváros akkor ünnepi kiállítást és emlékkonferenciát is rendezett a tiszteletére, lapunknak pedig mind a 12. abban az évben megjelent lapszáma tartalmazott Garibaldi egykori tábormokára emlékező írást. Az emlékév alkalmából kiírt pályázatokra számos értékes diákmunka is készült, amelyek Türr életének és munkásságának néhány érdekes mozzanatát ragadták meg. A 2025-ös emlékév tiszteletére a még meg nem jelent munkákból közlünk értékes részleteket.*

A Szent László ÁMK diákjainak munkáiból válogatta és közreadja: Nebojszki László

■ 1. Türr és a vízi munkálatok

Türr István itthon nagy kulturális és gazdasági elmaradottságot tapasztalt, ezért tanulmányozta a gazdasági viszonyokat. Céljával a magyar gazdasági élet fellendítését tűzte ki. Az 1863-as szárazság rámutatott, hogy a mezőgazdaság egyelőre jelentős mértékben ki van szolgáltatva az időjárás kénye-kedvének.

Különösen figyelemre méltó korszerű vízgazdálkodási szemlélete, melyet a magyar

vízgazdálkodás fellendítése érdekében kifejlesztett sokoldalú szervező és propaganda tevékenysége fémjelez. Arra törekedett, hogy külföldön szerzett tapasztalatait hazája gazdasági és kulturális fellendítésére használja. Gazdaságpolitikai nézeteit tanulmányok, cikkek, előadások mutatják, amelyeket a csatornaépítés, öntözés, vízi közlekedés fejlesztéséről, az utakról, a magyar mezőgazdaság fellendítéséről írt.

Műszaki munkatársai – főként *Gerster Béla* – közreműködésével nagyszabású víziút-fejlesztési programot dolgozott ki a vízgazdálko-

dás, elsősorban az öntözéses gazdálkodás és a rizstermesztés meghonosításáért. Az 1870. évi XXXIV. törvény cikk alapján újjászervezte a *Ferenc-csatorna Társulatot*, és kezdeményezte az öntözési és hajózási célokat szolgáló *Ferenc József-csatorna* megépítését, valamint a Baja-Bezdan-tápcsatorna kivitelezését (utóbbi a Ferenc-csatorna vízutánpótlásának javítását szolgálta). Ezt megelőzően Türr 1868 márciusában *Sayn* francia, majd *Caramorra* olasz mérnökkel is beutazta az egész Bácskát. Türr Olaszországban látta, hogy a csatornák vize milyen hasznos a mezőgazdaság számára. Öntözéses földműveléssel a hüvelyes és kalászos vetemények termése duplájára nő, a kaszálóké pedig akár hatszor, nyolcszor több lehet. Ezzel akarta Bács-Bodrog vármegye nyomorúságát, elhagyatottságát enyhíteni és gazdaságát fellendíteni. Az olasz mérnök irányításával 1869 tavaszán elkészült tervekről a tőkét biztosító pénzintézetek, illetve a magyarokon és olasz mérnökön kívül egy holland szakember is kedvező véleményt adott. Utób-

Gerster Béla és családja sírelmének részlete a budapesti Fiumei úti Nemzeti Sírkertben

bi a véleményét a következőképpen összegezte: „Türr tábornok által tervezett és építendő tápcsatornát Bajától Bezdánig a helyszínen műszakilag megvizsgáltam, s tökéletesen jónak találtam”. A szakértői vélemények és egyéb körülmények tanulmányozása után kötött Türr szerződést a csatorna bővítésére, építésére. A császár által aláírt engedély birtokában kezdték meg a munkálatokat. Emellett további terveket vetett fel Magyarország csatornahálózatának bővítésére és fejlesztésére, de ezekből csak a Ferenc-csatorna-rendszer tervei valósultak meg.

Nemzetközi kapcsolatait felhasználva mérész külföldi vállalkozásokba is fogott. Jól ismert neve sajnos olyan vállalkozásokkal került összefüggésbe, amelyek hamarosan csődbe jutottak. *Ferdinand-Marie de Lesseps* francia mérnökkel, a Szezei-csatorna megvalósítójával és Gerster Bélával együtt 1876-ban részt vett a *Panama-csatorna Társulat* megszervezésében, a csatorna nyomvonalának kitzűzésére szervezett expedícióban és a tervek elkészítésében. A nagy üzleti vállalkozás csődbe jutott, az Atlanti- és Csendes-óceánt összekötő csatorna csak 1914-re valósult meg. Türr a korinthoszi földszoros átvágásának elakadt munkáinak folytatására megszerezte a görög kormány engedélyét. Így kezdeményezésére és irányításával Gerster Béla tervei alapján 1881 és 1893 között megépült a Korinthoszi-csatorna.

2. A Baja-Bezdán-tápcsatorna

Türr István első nagyobb munkája *Kiss József* és *Kiss Gábor* által tervezett, a 19. század elejére elkészült Ferenc-csatorna rekonstrukciója lett. A szülővárosába látogató Türr a látottak alapján döbönt rá, hogy a számára kedves terület milyen elmaradott. Ez indította arra, hogy kapcsolatait felhasználva a fejletlen vidék csatornaépítésével foglalkozzon. Az elvégzendő munka jogi hátterét az 1870. évi XXXIV. törvénycikk biztosította.

hosszan csak a Baracska-Dunától keletre eső árrészt védték töltések, melyek 1825-30 között épültek, ezen túl Szeremle községnek volt körtöltése. Később a Margitta-sziget védelmére is épült előbb egy 9 km hosszú, majd 1850-53 között több, össze nem függő töltésszakasz. A Bajától délre eső Duna bal parti vízvidékének vízrendezése 1802-ben a Bács megyei Duna-Tisza-csatorna, a Ferenc-csatorna építésével indult meg. Ekkor torkoltatták a korábban Hercegszántó és Bezdán között a Dunába ömlő bácskai Kígyós-eret a Ferenc-csatornába. 1870-ben Szeremle alatt, Bátával szemben elzárták a Baracska-Duna-ágot, így összefüggő töltést alakítottak ki.

A Ferenc-csatorna azonban állandó vízhiánnyal küzdött, ezért 1873-ban az újjászervezett társaság a Baracska-Duna-ág felhasználásával Baja és Bezdán között hajózható tápcsatornát épített. A tervek, engedélyek és a pénzforrások megszerzése után készült el Türr István irányításával először a Baja-Bezdán-tápcsatorna, mely a vízellátást hivatott biztosítani azzal, hogy a Duna egy felső pontjáról vezetnek vizet a Ferenc-csatornába. A tápcsatorna a Baja alatti térség legjelentősebb vízgazdálkodási létesítménye lett; építésénél a terület adottságait, így a régi holtágakat is felhasználták.

Az eredeti Ferenc-csatorna-rendszer további bővítését a Kisszapár és Újvidék közötti szakasz jelentette. A munkálatokhoz Türr István – kiváló szervezőképességét és vállalkozói tehetségét igazolva – az uralkodó és a miniszterelnök személyes támo-

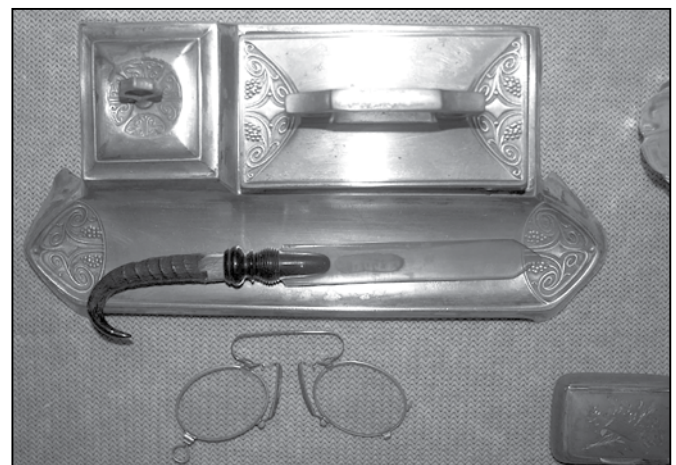
gatását is elnyerte. A tervek megvalósításával a száraz bácskai területek vízgazdálkodásának javítását és az öntözéses gazdálkodás megvalósítását remélte. A töltésekkel is védett csatorna 1873-75 között épült, a tőle nyugatra fekvő Margitta-szigetet a vizek természetes levezetésétől megfosztotta. Így a szigeten az állapotok rosszabbodtak. Az 1876-os nagy dunai árvíz óriási károkat okozott, az egész területet elöntötte, a csatorna töltésein is 16 szakadás keletkezett, Szeremle is víz alá került.

1877-ben megalakult a *Mohács-szigeti Dunavédgát Társulat*, de hamarosan fel is oszlott. Egyetlen belvízvezetési intézkedése volt, hogy a töltéseknek a fokokkal való keresztelési pontjaihoz vascsőzsilipeket építettek. Ezek azonban nem vezették le a vizeket, hiszen a terep az ellenkező irányba lejtett. Öt ilyen zsilip volt – Kandafoki, Újfoki, Prokopfoki, Debrina-foki, Lassúfoki –, ezeket a töltés végleges kiépítésekor 1900-ban elbontották, csak a jugoszláv területre került Lassúfoki zsilip maradt meg.

1883-1892 között megerősítették a gyenge törésvonalakat, de a jeges árvíz idején nem tudták azokat védeni. 1899-ben megalakították a *Margitta-szigeti Ármentesítő és Belvízlevezető Társulatot*. A terveket *Küzdényi Szilárd* készítette. A töltések 1900-1905 között épültek meg a tervezett méretűre, a belvízlevezető rendszert pedig az utána következő öt évben készítették el. 1914-ben 96 km elsőrendű belvízcsatorna volt, ezeket *Porgányi Lajos* 110 km mellékcsatorna építésével bővítette. 1938-43 között tovább bővítették a csatornahálózatot, ami összesen 19 000 hektár korábban mocsaras, megműveletlen terület termővé tételét jelentette.

3. Türr és a népiskolai mozgalom

A két évtizedes külföldi tartózkodás Türr István látókörét kiszélesítette és tapasztalatait gazdagította. Hazajötté után az elmaradott-

Türr István személyes tárgyai a bajai múzeum gyűjteményéből

ságot a közművelődés területén is felmérte. Halhatatlan érdeméért tudhatjuk be Türr Istvánnak, hogy hatalmas lelkesedéssel szorgalmazta a közművelődés, a felnőttképzés és az ismeretterjesztés ügyét. A nyugati országok példáján okulva felismerte – a gyermekek kötelező oktatása mellett – a felnőttoktatás fontosságát is. *Eötvös József*, az első magyar felelős kormány közoktatásügyi minisztere már korábban felvetette a népoktatás szükségességét, de semmi változás nem történt.

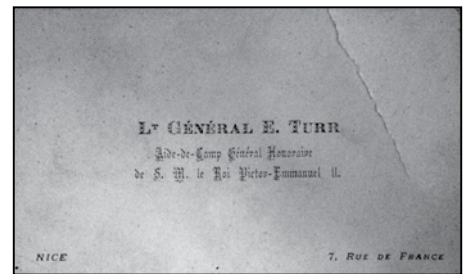
Az 1868-ban elfogadott XXXVIII. törvény-cikk kötelezővé tette a gyermekek iskolai képzését 6 és 12 éves koruk között. A felnőttek oktatását azonban állami eszközökkel sem tudták megoldani. Erre utalt Türr abban a felhívásában, amelyet Baján tett közvégyanezen év szeptember 30-án. Ebben a felhívásában fogalmazta meg elképzeléseit a „népnevelési szövetség” megalapításáról. Türr úgy tervezte, hogy a népoktatási körök munkáját központi vezetőség irányítaná. Véleménye szerint a 14-30 éves korosztály oktatását kellene megoldani. Tervei szerint minden vallási és politikai kérdést ki kell zárni a népiskolai körből. Nem sokkal a Baján megtartott beszéde után először itt hozott létre kisebb népoktatási kört, majd 1868. október 20-án megkezdődött a hazai

felnevelés. Kecskeméten, Szabadkán és más városokban szervezett népoktatási körök. A szűkös anyagi támogatás miatt a vidéki körök az 1870-es években hanyatlásnak indultak, ekkor azonban a kormány is nagyobb figyelmet kezdett fordítani a felnőttoktatásra. A tanfelügyelőségeken keresztül kezébe vette az ügyet, és jelentős anyagi támogatást biztosított számukra. 1870-ben megalakult a *Pesti Népoktatási Kör*, elnöknek Türr Istvánt választották meg. Ő állította össze azt a magyar és német nyelvű tájékoztató anyagot, amely a foglalkozások idejéről, tantárgyakról adott felvilágosítást, részt vett az alapszabályok kidolgozásában is.

Türr szerepet vállalt a szabadkőműves mozgalomban is. A szabadkőművesek tagjait igyekezett bevonni a népoktatási körök munkájába, hiszen az ő fő irányuk is az erkölcsösség és a műveltség terjesztése volt. Türr arra törekedett, hogy a tudomány és a kultúra minden ember számára hozzáférhető legyen. Ennek érdekében alakította meg 1896-ban a *Corvina Társulatot*. Hangsúlyozta, hogy a legfontosabb ismeretek továbbadását oly módon kell megtenni, hogy az egyszerű nép számára is érthető legyen.

A gondos és körültekintő előkészületek ellenére az oktatás komoly anyagi gondokkal küszködött. Az oktatás zavartalanságának biztosítása érdekében sokszor Türr egészítette ki 1000-2000 Ft-tal a befolyt pénzt. A Kör működésének első tíz esztendejében közel 15 ezer hallgatót oktatott. Türr a körökben maga is több alkalommal tartott felolvasást, amelynek gyakran erkölcsi témája is volt. Részt vett a tanévi vizsgákon, a jól vizsgázóknak ajándékokat osztott.

Türr István mintegy másfél évtizedig aktívan részt vett az általa létrehozott felnőttoktatásban. Kapcsolata nem szakadt meg teljesen a Budapesti Népoktatási Körrel, hiszen az elnökségi üléseken mindig megjelent. 1893. május 28-án örökös tiszteletbeli elnöknek választották meg. Joggal tekintjük a magyar felnőttoktatás úttörőjének. ■

Türr István névjegykártyája

Türr István-portré a városházán

Sarlós István

■ A bajai városháza bővítését és felújítását 1899-ben fejezték be. December 7-én tartották azt a rendkívüli közgyűlést, amelyen a végső simításokat végezték el: utolsó rendelesek, díszítések, pénzügyek áttekintése. Ekkor rendelték meg a tanácsterem díszítésére Türr István tábormok és Ruzsits János arcképét idősebb *alsótorjai Vastagh György* festőművésztől. A művész 1000 koronáért vállalta a képek elkészítését.

Vastagh György elismert festőművész volt, gyerekként vett részt az 1848-49-es szabadságharcban, majd a megtorlást elkerülve az 1850-es években lépett festői pályára. A tehetségesen rajzoló fiatal embert felkarolták, a bécsi akadémián tanult, majd közös műtermet nyitott. 1859-ben a Kemény Simon halálát megörökítő képciklusával vált elismert festővé, innentől kezdve számtalan megrendelést kapott elsősorban portrékra; válogatható is a megrendelések között. A millenniumi ünnepek, kiállítások alkalmával az egyik legnagyobb kortárs magyar festőként jegyezték, nevét Feszty Árpáddal és Than Mórral együtt emlegették. Kézzenfekvő volt, hogy a város vezetése tőle rendelte meg a tanácsterem

Baja híres szülőttei képét. Vastagh György viszont túl gyorsan dolgozott.

„10.199 kig. [közigazgatási] 1900.

Vastagh György festőművésznek f. [folyó] é. [év] június hó 19-én kelt értesítése, hogy Türr István tábormok úr arcképét is elküldte, minélfogva ezen, valamint Ruzsits János arcképéért járó 1000 Koronát részére kiutalványozni kéri.

H. [határozat]

A f. é. febr. hó 24-én 3578. sz. [szám] a. [alatt] kelt tanácsi végzéssel a számvevőség utasítván, hogy a fenti két kép tiszteletdíja fejében a jövő évi költségvetésben 1000 Koronát irányozzon elő a f. évben – f. évben költségvetési fedezet hiányában – utalványozás a házi pénztárból nem eszközölhető. Megkerestetik azonban a polgármester, hogy a leszámítást valamelyik helyi pénzügyhatóságnál kéresse meg és kedvező eredmény esetén intézkedjék, hogy az 1000 Korona tiszteletdíj Vastagh György festőművész úrnak megküldessék, ezen összegnek a házi pénztárból került megtérítése iránt pedig tegyen új előterjesztést.

Baja, 1900. jún. 24.”

A bajai költségvetés nem volt abban a helyzetben, hogy ilyen gyorsan kifizessen ezer

koronát. A városháza felújítását éppen befejezték, már tárgyaltak a következő nagy építkezés, a bajai kórház átalakításának a pénzügyi fedezetét jelentő hitel felvételéről. Így e jelentéktelennek tűnő összeg is komoly megterhelést jelentett a költségvetésnek, a polgármester közbenjárásával egy városi banktól vett fel gyorshitelt. Hegedűs Aladár polgármester a barátjához, Gaál Péterhez fordult segítségért.

„A Takarékpénztár tekintetes Igazgatójának Baja

A város törvényhatósági bizottsága elrendelte, hogy Türr István tábormok és Ruzsits János arcképei a tanácsterem részére beke-reteztessenek. Ezen határozat folytán a városi tanács a két kép megfestéséért Vastagh György budapesti festőművésznél megrendelte és utasította a számvevőséget, hogy a beszerzési ár fejében 1000 Koronát a jövő évi költségvetésben irányozzon elő.

Most azonban Vastagh György festőművész úr oly kérelemmel fordult hozzám, hogy fenti összeget még e hóban fizessem ki neki. Mint-hogy e címen a f. évi költségvetésben fejezet nincsen, azonban ildomosnak tartom, hogy a művész jól megérdemelt tiszteletdíját mielőbb

kézhez kapja; oly tiszteletteljes megkereséssel fordulok a tekintetes Igazgatóságához: hogy fenti 1000 Koronát a város házipénztára terhére 6 ½ % mellett leszámítolni, és az 1000 Koronát teljes összegben rendelkezésemre bocsátani szíveskedjék, melyet a megfelelő kamatokkal együtt jövő évi január hóban fogom a város házi pénztárából a takarékpénztár részére kiutalványozni.

Kiváló tisztelettel vagyok:

Baján, 1900. jún. hó 28.

Hegedűs, polgármester.”

Ebben a korszakban, amikor két úriember – az egyik a város polgármestere, a másik a város talán leggazdagabb polgára – tárgyalt ilyen ügyben, az egyik kért valamit a másiktól, általában nem az volt a kérdés, hogy megteszik-e, hanem az, hogy milyen gyorsan. A hitel összegét tudjuk, a kamatra csak későbbi dokumentumokból következtethetünk, mivel tételes szerződés nem maradt fent. Lehet, hogy nem is készítették ilyen, csak egy feljegyzést a városi számvétségnek. A bajai takarékpénztár még aznap folyósította a városnak a kért

1000 koronás hitelt, így kifizethették Vastagh György festőművészt.

„Nagyságos Vastagh György festőművész úrnak.

Budapesten.

Van szerencsém tisztelettel értesíteni, hogy a Türr István és Ruzsits János arcsképei után megállapított 1000 /: ezer :/ Korona tiszteletdíjat Nagyságod részére a mai napon posta-utalványon megküldöttem.

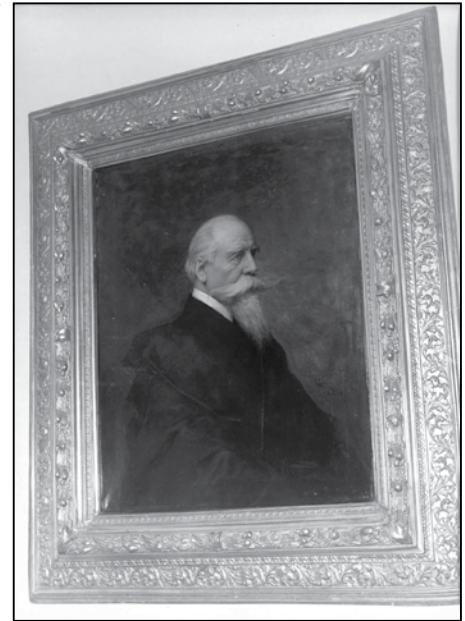
Egyben hazafias örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy Nagyságodnak kiváló nagybecsű, gyönyörű képeiért a város közönsége nevében leghálásabb elismerésemet nyilvánítsam.

Kiváló tisztelettel vagyok

Baján, 1900. jún. hó 28ik napján.

Hegedűs polgármester.”

A hitelnek a városi költségvetésre nézve semmiféle következménye nem volt. 1900 végén a költségvetésben külön tételként szerepelt a városi házipénztár kiadásai között a két portré ára, amelyet 1901 év januárjára ütemeztek be kifizetésre; végül 1050 korona

Vastagh György Türr-portréja a bajai városházán

érkezett meg február elején a bajai takarékpénztárhoz. ■

Bánáti Tibor – 100 év

1925. december 8-án született, tehát ebben a hónapban ünnepelné 100. születésnapját Bánáti Tibor népművelő, művelődésiközpont-igazgató, múzeumi munkatárs, „főállású lokálpatrióta”, Baja Város Díszpolgára. Városunk kulturális életének ismert alakja, köztiszteletben álló, meghatározó kultúraszervezője volt. Pályája lapunkéval is szorosan összefonódott, hiszen szinte a kezdetektől rendszeres szerzője, később a szerkesztőbizottság tagja, majd 1997–2004 között főszerkesztője volt a *Bajai Honpolgárnak*, amely a kezdeti útkeresés után éppen az ő főszerkesztősége idején indult el abba az irányba, amely azóta is meghatározó számunkra. Ezen túl korszakos jelentőségű könyvek (*Bajai arc képcsarnok 1-2., Mesélő házak Baja*) szerzője volt, amelyek a mai napig is alapművei a helytörténetnek és honismeretnek. Mindezekért örök hálával tartozunk neki.

Emlékét az alábbiakban B. Horváth István róla írt versével idézzük meg. A vers eredetileg Bánáti Tibor egy korábbi (70.) kerek születésnapja alkalmából született, ám aktualitásából mit sem veszített azóta sem.

B. Horváth István:
ALKAIOSI VERSSZAKASZOK
Bánáti Tibor

Kultúr-regös, szó-nagykövet. Lét-nyomat,
a nyomdafesték titka: a szó, zene
és kép mögé rejtőzködő ősz
gyermeké férfiruhába-testbe.

Tintába-oldott révíület, észlelő
emlékezés a nagy feledés-koron.
Ki Ő? Velünk liheg, lohol a
városon, éveken át szerényen.

Ám ott van a képtárban, a múzeum
hűsében elmúlt sorsokat álmodik
ébre, s tapasztalás okáért
olvas a szép zsinagóga.tárból.

Ismerjük Őt és észrevegyük! Hiszen
érték, amit tud, ismeretátadás.
Van Gogh levágta tiltakozva
– szenny a világ – az egyik fülét. De

elmondja azt is: honnan ered helyi
nagyságok érdemrendje – a hasábokon –,
s a városunk történetét. Így
épül a részlet-egész a műben.

Szédült kis-ember mind, aki azt hiszi:
szakadhat álmától s a kor árny-ego
hipnózisától a tömegben...
Fény aranyozza be létezését!

BAJAI HONPOLGÁR

Baja és környéke honismereti
és kulturális folyóirata
Megjelenik minden hónap elején
ISSN 1416-4469

Főszerkesztő:

Dr. Mayer János

Főmunkatárs: Dr. Nebojszki László
Olvasószerkesztő: Sándor Boglárka

A szerkesztőbizottság tagjai:
Jász Anikó, dr. Laki Ferenc, Lex Orsolya,
Masa György, Sarlós István, Sipos Loránd,
Szünder Dezső, Zalavári László

Online szerkesztő:

Mayer István

Lapalapító:

Újvárosi Általános Művelődési Központ

Kiadó: Bajai Honpolgár Alapítvány
Az alapítvány számlavezető bankja:
OTP Bank Nyrt. Bajai Fiókja
Számlaszám: 11732033 20030119
Postacím: 6500 Baja, Telcs Ede u. 12.
E-mail: bajaihonpolgar@gmail.com

Előfizetés: 06-79/322-600

Nyomdai munkák:

Arculat Nyomda Kft.

Felelős vezető: Csuvár Zoltán
Baja, Attila u. 15. Tel.: 79/428-944

Honlapunk: www.bajaihonpolgar.hu

A szerkesztőség a beküldött
kéziratok rövidítésének és stilisztikai
javításának jogát fenntartja!

A múlt kincseit feltárók köre

Bárdos Ferenc Helyismereti Klub – Az első évtized története

Vargáné Blága Borbála

■ Baja városának lakóira jellemző a lokál-patriotizmus. Jómagam nem vagyok tősgyökeres bajai, sajnos már nem is ezen a tájon élek, de ha néhány napot itt töltök, máris visszazökkenek az életérzésbe: „*Annyira szeretem ezt a várost!*” Amikor néhány évtizede először jártam itt, „szerelem volt első látásra”, megtetszettek a régi épületek, a hangulatos girbegurba utcák, a természet közelsége. Úgy gondolom, nemcsak az embereknek van kisugárzása, hanem a környezetüknek, egy-egy településnek is, és Baja békés, nyugalmat árasztó hatása alól kevesen tudják kivonni magukat.

Az itt élő polgárok közül voltak és vannak, akik a városszeretüket azzal fejezik ki, hogy kutatják a település múltját; gyűjtik a régi bajai dokumentumokat (pl. képeslapokat, bélyegeket, térképeket stb.), bújják a levéltárakat, könyvtárakat, majd közreadják kutatásaik eredményeit. Hosszú évekig ezek az amatőr, illetve hivatásos helyismereti kutatók egymástól függetlenül folytatták tevékenységüket. Időnként felvetődött az ötlet egy társaság alakítására, amely összefogná a helyi kutatókat, de sokáig nem történt előrelépés e téren.

Megalakulás, kezdetek

Baja városában a kutatóknak rendszeres találkozási biztosító *Helyismereti Klub* 2000-ben alakult meg az Ady Endre Városi Könyvtárban. Létrejöttének közvetlen előzménye volt, hogy *Kozma Róbert* könyvtár szakos főiskolás (ma Kecskeméti helyismereti könyvtáros) nyáron a helyismereti tanulmányairól beszélgetett *Matkovits Kornéllal*, a bajai könyvtár akkori vezetőjével, és felvetette, milyen jó lenne, ha találkozhatna más kutatókkal, akikkel lehetne beszélgetni, tapasztalatokat cserélni. Mivel az igazgató terveibe beleillett ez az elképzelés, hiszen szellemi centrumot tervezett kialakítani az intézményben, engem bízott meg azzal, hogy hozzak létre és működtessek egy helyismereti klubot.

Több mint egy évtizede a könyvtár olvasószolgálati részlegén dolgoztam, és csupán rövid ideje voltam a helyismereti gyűjtemény gondozója, így amikor a főnököm kiadta ezt a feladatot, nem túl derűlátó gondolat futott át rajtam: „Miként vezethetnék én olyan helyismereti klubot, melynek tagjai már évek vagy évtizedek óta helyismerettel foglalkoznak?!” és magamban nem vizionáltam hosszú időt ennek a társaságnak... Mindamellet nem szoktam meghátrálni a kihívások elől, és hívő emberként Istentől kértem a feladathoz

bölcsességet, segítséget, és Ő nem hagyott cserben ezúttal sem.

Először legalább húsz olyan helyi polgárt kerestem meg levélben, és hívogattam a klubba, akiktől sejteni lehetett, hogy érdeklődnek a helytörténeti témák iránt, illetve a helyi sajtóban is közzétett a könyvtár egy felhívást ezzel kapcsolatban.

A klub alakuló ülését 2000. szeptember 25-én tartottuk. Ekkor még nem volt nagy az érdeklődés, mindössze hatan jöttek el: *Becherer Károly* (nyugalmazott földhivatalnok, aki bajai képeslapokat, okmánybélyegeket, és pénzérmekeket gyűjtött), *Faludi Gábor* (a Vízügyi Főiskola /ma: NKE Víz tudományi Kar/ nyugalmazott tanszékvezető docense), *Gál Zoltán* (ny. zeneiskola-igazgató, lapszerkesztő, újságíró), természetesen a klub „ötletgazdája”, *Kozma Róbert* (könyvtár szakos főiskolai hallgató, aki ebben az időben középkori térképeket gyűjtött Érsekcsanád és környékéről), *Szádeczky Attiláné* (az Újvárosi ÁMK tanítója, aki helyismereti szakkört vezetett 3-4. osztályosoknak, és azt remélte, hogy tovább adhatja számukra az első kézből szerzett helyismereti információkat), *Széplaki Ferenc* (nyugalmazott katonatiszt, aki bajai képeslapokat, bélyegeket gyűjtött, valamint a város postatörténetét kutatta).

Az első alkalom bemutatkozással, ismerkedéssel telt; mit várnak a klubtól, ki milyen témákkal foglalkozik, mit gyűjt, milyen munkái jelentek már meg (vagy vannak készülében), és a továbbiakban kötetlen beszélgetés alakult ki. Ekkor állapodtunk meg abban, hogy a kör üléseit havonta tartjuk a könyvtár Telcs Ede utcai „*Régi könyvek termében*”. Kértem a résztvevőket, hogy a kutatómunkájuk eredményeiről, ha lehet, szolgáltatassanak anyagokat a könyvtár helyismereti archívuma számára. Figyelembe vették ezt az igényt, és időről időre különböző írásokkal gazdagították a gyűjteményt.

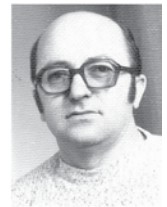
Becherer Károlyt felkértem, hogy a következő összejevetelünkre hozzon a gyűjtéseiből több különleges, értékes példányt, hogy megtekinthessük. Az októberi ülésen 1917-, 21-ből és 1948-ból szá-

mazó régi bajai okmánybélyegeket, két fém kolduspénzt és számos ritkaságszamba menő bajai képeslapot hozott magával. Mások is tevélegesen hozzájárultak ehhez a találkozóhoz, Széplaki Ferenc például egy régi kotlát mutatott, és *Baja város postai története* c. tanulmányát nézhettük meg, Faludi Gábor pedig több vízügyi témájú dokumentumot ajándékozott a könyvtár helyismereti gyűjteménye számára.

Jelen volt ezúttal *Kőhegyi Mihály* régész, nyugalmazott múzeumigazgató is, aki azt mondta, a gyenge hallása miatt sajnos nem fog tudni részt venni minden alkalmon, de nagyon örül a kezdeményezésnek. Ezen a napon javasoltam, hogy mostantól a kör ülésein előadások hangozzanak el, melyet a klubtagok tartanak, a saját érdeklődési/kutatási területüknek megfelelően. Indítványomat a többiek egyetértéssel elfogadták.

Ebben a kezdeti időszakban, amikor még minden kialakulóban volt, általában egy hónappal előbb kértem fel valakit a klubból, hogy az általa választott kutatási témában tartson előadást. A későbbiekben fél évre előre megbeszéltük a témákat, időpontokat. Figyelembe vettem a jelentős évfordulókat is. Előfordult, hogy megkértem azt a klubtagot, aki azon a területen otthonos volt, hogy készüljön egy előadással (pl. amikor *Allaga Géza* évfordulóját ünnepeltük, a zenei témában jártas Gál Zoltánt kértem fel, hogy mutassa be a zeneszerző életét, munkásságát, amit ő örömmel el is vállalt). Megtörtént az is, hogy valamelyik klubtag jelezte, hogy adott témát

A Helyismereti Klub alapító tagjai

sikerült feldolgoznia, szívesen megosztaná az eredményeit, s ilyenkor megállapodtunk egy időpontban, amikor a beszámolóját megtartja. Az előadások után lehetőség volt a felmerült kérdések tisztázására, közvetlen beszélgetésre is. Minden alkalommal az asztalra kikészítettem egy kis „traktát” is: kancsóban gyümölcssteát, kis tányérokra pogácsát vagy parti kekszet.

A klub üléseiről rendszeresen gépelt feljegyzéseket készítettem. Eleinte az előadásokat és az utána következő beszélgetéseket felvettem hangkazettára, amit aztán legépeltem, és a feljegyzés mellé lefűztem. Később már csak elkértem az előadások szövegét az előadótól, és (ha megkaptam) lefűztem a feljegyzés mellé. Időnként „külsős” előadókat (akik nem voltak klubtagok, mint pl. *Kincses Ferenc, Fehér Zoltán, Szabados Imre, Nebojszki László, Felső Barnabás*) kértem fel, hogy bizonyos témakörben tartsanak előadást, és ezek is elfogadottak, sikeresek voltak. Praktikus okokból nyáron (amikor a társaságunk tagjai különböző időpontokban elszéledtek nyaralni) és december hónapban (a karácsonyi ünnepekör idején) a klub szünetelt.

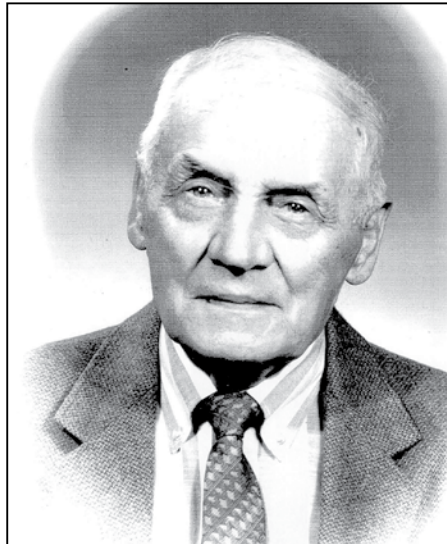
Klubunk első előadását – jó példával elől járva – magam vállaltam el: 2000 novemberében bemutattam a zsinagóga karzatán található helyismereti gyűjtemény eredetét, történetét, gyűjtőkörét, használatát, feltartását stb. Ekkor rendhagyóan itt tartottuk az ülésünket. Az archívum dokumentumairól válogatott bibliográfiát készítettem, amelyet több példányban kinyomtatam, és a résztvevőknek adtam. Előkészítettem számos ritkaságszámbe menő, érdekes könyvet – ezeket is kézbe lehetett venni.

Amikor társaságunk a kezdeti lépéseit tette, még nem készült fotó az üléseken. Az első kép 2001 januárjában készült, ennek apropója az volt, hogy Gál Zoltán a *Petőfi Népe* c. lapban fotót és rövid híradást tervezett megjelentetni a helyismereti klubról.

Ezen a napon *Faludi Gábor Kutatási módszerek, tapasztalatok a vízgazdálkodás témakörében* című előadását hallgattuk meg. Bálint László ny. iskolaigazgató is jelen volt, de mivel késve érkezett, a képen nem szerepel. A közepén álló *Baráti György* nyugalmazott katonatiszt, amatőr fotográfus ekkor jött el először, utána hosszú ideig hűséges tagja volt a körnek; számos fotót készített találkozóinkról.

Az első évforduló

Kezdeti kételyeim ellenére sor került az első évfordulóra! Ennek a szerény jubileumi nyitánynak is – sokak kellemes meglepődésére – intézményünk ünnepélyes kereteket adott. 2001 szeptemberében a Régi könyvek termében álló hosszú asztalt ünnepi terítéssel dí-

Bárdos Ferenc (1911-2000) főkönyvtáros, a helyismereti klub névadója

szítottam, a gyermekkönyvtár udvarán pedig készen állt a bogrács a finom bajai halászlé elkészítéséhez. Rendezvényünk kezdetén Matkovits Kornél könyvtárigazgató rövid köszöntő beszédet tartott – majd visszavonult halászlét főzni, ugyanis ő vállalta magára ezt a nemes feladatot. Távozása után az ülés Gál Zoltán előadásával folytatódott, melyben Baja zenei életének kezdeteit ismertette. Ezt követte a pompás halvacsoara, amelyből népszerű hagyomány lett, tíz éven keresztül minden szeptemberben a jubileumot finom halászlével ünnepeltük. Eleinte igazgató úr főzte a halat, a társaság nagy gasztronómiai megelégedésére, idővel egy-egy klubtag vett maga elé kötenyt, és vállalta el a feladatot (pl. *Baráti György, Varga Zoli*). Amint az újabb képeken is látható, az egyéves évfordulóra az alapító

ülés szerény létszáma jelentősen felduzzadt, tíz fővel nőtt, a hosszú asztalt teljesen körbeültük. Később ilyen ugrásszerű növekedést már nem tapasztaltunk, általában évi 2-3 fővel nőtt a létszám, de elköltözések, halálozások vagy egyéb okok miatt csökkent is.

A klub névadása

Az oldott hangulatú első évfordulón, vacsorázás közben vetettem fel az ötletet, hogy jó lenne „nevet adni a gyerekeknek”, azaz a klubunknak. Mivel a kört az intézményünk hívta életre, ezért a könyvtár berkeiből választottam névadót. *Bárdos Ferenc (1911-2000)* főkönyvtárosra gondoltam, mert múlhatatlan érdemeket szerzett könyvtár- illetve múzeumalapítói, ugyanakkor széles körű helyismereti tevékenységet is folytatott. Javaslatommal a jelenlévő klubtagok egyetértettek. Hivatalosan 2005. január 24-én vette fel nevét a társaság, azon a napon, amikor Bárdos Ferenc halálának 5. évfordulója alkalmából a kör ülésén részletesen bemutattam az életét, pályáját.

Klubunk az első évet követően már bejárattott csapáson haladt, ezért a későbbi történeteket csupán nagy vonalakban ismertetem.

Helytörténeti előadások

Tíz év alatt a Bajáról és vonzáskörzetéről szóló előadásokat színes sokféleség jellemezte. A témák között előfordult gyártörténet, földrajz, természetvédelem, film, történelem, zsidóság, régi könyv, vasúttörténet, helyi személyek, helytörténeti dokumentumok, iskolatörténet, mesterségek, világítástörténet, zene, szabadkőművesség, mezőgazdaság, néprajz, sport, vízügy és városfejlesztés. A cikk kereteit szétfeszítené, ha mindegyikről szólnék, így csupán néhányat említek közülük.

A klubtagok gyűlése a kezdeti időkben (Kép: Baráti György)

Helyi személyekről különösen sok megemlékezés történt. Egyike volt ezeknek Baráti György amatőr fotós *Emlékezés Bérci László fényképész mesterre* című előadása. A múltidézés apropójából felvettem a kapcsolatot Bérci László Ausztráliában élő fiával, aki a család régóta őrzött és becsben tartott anyagai közül többet a helyismereti gyűjteménynek ajándékozott.

A klubtagok egy része – ahogy már említettem – főként helyi vonatkozású dokumentumok (mint pl. bajai képeslapok, bélyegek, fotók stb.) gyűjtésével foglalkozott, ám aki igazán elhivatottan végezte ezt, az nem állt meg a gyűjtésnél, hanem kutatta is ezek történetét. Ebből is születek figyelemre méltó munkák, mint például Becherer Károly *A Baja városi illetékbélyegek* című előadása.

Film témakör egyszer fordult elő; Kozma Róbert a különböző híradókban (pl. Magyar Világhíradó, Magyar Filmhíradó, Mafirt Krónika stb.) kutatta a Bajára vonatkozó híreket, illetve olyan dokumentumfilmeket, amelyek városunkról szóltak. A kutatási eredményeit *Bajai filmek az 1930-as évektől napjainkig* című előadásában osztotta meg velünk.

Fábián Borbála történész sokféle témakörben folytatott kutatásokat, és tartott ezekről vetítéses előadást, pl. a Bajai Korcsolyázó Egyletről, világitástörténetéről, a 19. századi bajai olvasóegyletekről, a nagy bajai tűzvészről, régi újévi köszöntésekről, *Borbíró (Vojnics) Ferenc* bajai polgármester életútjáról halltunk tőle.

Balykó Barnabás állatorvos húsz éven keresztül járt hűségesen a könyvtárba, s amikor nyugdíjba ment, térítés nélkül, kedvtelésből vállalta, hogy latintudását felhasználva, segít a könyvtár régi könyveinek katalogizálásában. Munkája során sok érdekességet talált. Mivel mindig foglalkoztatta a múlt, a helytörténet, csatlakozott a helyismereti klubhoz, és hamarosan elindított egy sorozatot *Régi könyvek dicsérete* címmel. Minden év novemberében (öt éven át, elhunytáig) a sorozaton belül bemutatott a könyvtár régi könyv gyűjteményéből több értékes, különleges művet.

Szabados Imre kb. ötven éven keresztül volt birkózóedző, illetve bíró. (A Popori Ottó Sportközpontban a birkózóterem 2023. október 5-től – az egykori edző előtt tisztelegve – felvette a nevét.) Imre külsős előadóként ismertette meg velünk egy vetítéses előadás keretében Baja birkózósportját.

Felső Barnabás neve sokak számára fogalomná vált, mint természetközeli ember, a víz és a Gemenc szerelmese. A *XXI. századi ember és a természetvédelem* címmel a Gemencről, Sárközről szóló nagyon érdekes, színes előadást hallhattunk/láthattunk tőle diafilmvetítéssel és videóbejátszással egybekötvé.

Baráti György szorgalmazta, hogy Baja városfejlesztésével kapcsolatban kérdezzük *Kincses Ferencet*. Az egykori tanácselnök elfogadta felkérésemet, és *Baja városfejlesztésének főbb vonulatai 1972-1989 között* címmel tartott körünkben előadást. Beszámolójából számos, a városfejlesztést

befolyásoló részlettel ismerkedhettünk meg, pl. hogy miként került sor a gyönyörű Déri kerten átvezető út megépítésére, mi határozta meg az új Sugovica-híd méretét, hogyan oldották meg a vízvezeték-hálózat vastalanítását, a Posványos feltöltését az Újvárosi lakótelep kiépítéséhez stb. Az előadást követően lehetett kérdéseket feltenni, így esett szó többek között a várost átszelő, sokakat zavaró 51-es útról, ennek hátterét szintén elmondta az egykori tanácselnök, illetve érdekes részleteket tudtunk meg a zsinagóga megvásárlásáról is.

Zenei témakörben szépszájú előadás hangzott el, főként Gál Zoltánnak köszönhetően, de más klubtagunk is színesítette a palettát. *Magoss János*, az egykori ADUVIZIG Kamarazenekar vezetője ismertette a bajai kamarazenekari mozgalmakat. Szalagról meghallgattunk két zeneművet is az ADUVIZIG Kamarazenekar előadásában. Előadónk az ülés végén a zenekar játékát megörökítő korabeli hangszalagokat a lejátszóval együtt a könyvtár helyismereti gyűjteményének adományozta (ezek ma már muzeális darabok, de még használhatók), és a zenekar történetével kapcsolatos írásos dokumentumokat is átadta.

Klubprogramok a könyvtár falain kívül

Időről időre „tanulmányi kirándulásokat” is tettünk. A csávolyi Falumúzeumban – különböző személyekkel – háromszor is megfordultunk (2001-2003). *Mándics Mihály* pedagógus, iskolaigazgató, Csávoly község fáradhatatlan krónikása, a Falumúzeum alapítója már 2001 tavaszán társaságunk tagja lett, s az általa gondozott múzeumba utoljára a névnapja alkalmából hívott meg bennünket. Ezen a napon a csávolyi polgármester meginvitálta a társaságot a Polgármesteri Hivatalba, fogadást adott a klubtagok tiszteletére. *Mándics Miska* bácsit a névnapja alkalmából felköszöntöttük virággal és *Bánáti Tibor Mesélő házak – Baja c. könyvével*.

Más alkalommal Faludi Gábor kezdeményezésére ellátogattunk a Deák Ferenc Zsilip Múzeumba, majd az érsekcsanádi szivattyútelepet néztük meg; mindkét helyen ő kalauzolt minket. Jártunk a kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár és Érseki Kincstárban is. Temetői látogatásokat tettünk Baján: először a szegedi úti régi és új izraelita temetőben *Albert Iván* helytörténeti kutató kalauzolt bennünket, máskor a Rókus temetőben *Fábián Borbála* történész ismertette a temető és kápolna történetét, illetve el-sétáltunk több nevezetes ember sírhelyéhez. A bajai Ro-Ro kikötőt is felkerestük. *Nagy László*, a Bajai Országos Közforgalmú

Kirándulásom a karapancsai kastély előtt (Fotó: Vargáné Blága Borbála)

Kikötőműködtető Kft. ügyvezetője vetítéssel egybekötött tájékoztatását hallgattuk meg a konferencia-teremben, majd szétnéztünk a kikötőben. Utolsó közös kirándulásunk ötlezgazdája és kalauza Faludi Gábor volt (rám a szervezés hárult): egy szombati napon, 20 személyes kisbusszal utazott a társaság Karapancsára; nemcsak a kör tagjai, hanem ezúttal ismerősök, barátok, munkatársak is csatlakoztak hozzánk. A Karapancsai Kiskastély és Vadászmuzeum előtt Faludi Gábor tartott előzetes tájékoztatót, majd megnéztük a Vadászati Történelmi Emlékhelyet. Bejártuk a nagy kastélyt, megnéztük a karapancsai szivattyútelepet. Faludi Gábor vállalta magára a múzeum, a szivattyútelep történeti hátterének bemutatását is.

Tízéves évforduló

A Bárdos Ferenc Helyismereti Klub tízéves évfordulóján, a 2010. szeptemberi ülésen 145 diából álló vetítéses előadást tartottam, áttekintve társaságunk addigi történetét, majd természetesen halászlével és tortával ünnepeltünk. A kerek évfordulóra feltette a koronát, hogy a körnek otthont adó bajai Ady Endre

Városi Könyvtár kiadta a *Múltunk kincseiből merítve* című kiadványt, amely a helyismereti klub első tíz évének előadásából tartalmaz válogatást.

Örömteli esemény, hogy a Bárdos Ferenc Helyismereti Klub idén megünnepelhetette az ezüst jubileumát is. Sajnos, az alapító tagok közül ezt az évfordulót csak hárman érhattük meg, és a később csatlakozott kutatók jelentős része sincs már közöttünk. Ez arra vezethető vissza, hogy tagjaink többsége főként az idősebb korosztályból került ki. A fiatalabb (akkor huszonéves) generáció többsége ma is aktívan részt vesz a klub életében, 2003-tól jelent meg; először Albert Iván, aki akkor a Bajai Rádió munkatársa volt, 2006-tól Fábán Borbála történész, majd *Kothencz Kelemen* néprajzkutató, végül 2009-től *Sarlós István* levéltáros. Bízom benne, hogy mindig lesznek ifjú kutatók, akik csatlakoznak ehhez a társasághoz, és a klub neve alatt még hosszú ideig folytatódhat a város múltját feltáró áldásos tevékenység! ■

BAJAI HONPOLGÁR

Előfizetés és megrendelés 2026-ra

Lapunk természetesen a következő évre is előfizethető és megrendelhető. Az egyes lapszámok ára, illetve az előfizetési díjak 2026. január 1-jétől a következőképpen alakulnak:

- egy lapszám ára	550 Ft;
- dupla lapszám esetén	1 160 Ft;
- az éves előfizetési díj helyben házhoz szállítással:	10 000 Ft;
- éves előfizetési díj belföldön + postaköltség:	17 000 Ft;

Rendelje meg lapunkat előre, hogy biztosan megkaphassa!

A Bajai Honpolgár szerkesztősége és a Bajai Honpolgár Alapítvány kuratóriuma

Csoda-lista

Katymári Vanda

Csoda a lélegzet.
A porból gyúrt testünk,
s hogy benne élet lett.
Hogy az eleven lét
vibrál a zöld tájon.
A hajnal a tónál.
Az éjjel. Az álom.
Csoda a rőt avart
zörgetve lépő láb.
Ha rád szól a lelked:
„Ne állj meg, menj tovább!”
Csoda vagy te magad:
nagy terv kicsiny része.
Csoda egy jó szavad.
A szív bölcsessége.
Csoda a bátorság.
Az egyenes derék.
Ha annak, aki bánt
ma kimondod: „elég!”.
Csoda a madárdal.
Egy kutya húisége.
Csoda az örömkönnny.
Ha szép a film vége.
Csoda a kéz, mely ad.
A frissen szelt kenyér.
Csoda az életünk:
a tiéd, s az enyém.

**Minden kedves olvasónknak, barátunknak
és családjának
áldott karácsonyi ünnepeket
és sikerekben gazdag,
boldog új évet kívánunk!**

A Bajai Honpolgár szerkesztősége
és a Bajai Honpolgár Alapítvány Kuratóriuma

„Az hiteles a képzésben, aki képviseli is azt, amit közvetít” Borszéki Szabolcsné Gábris Virággal pedagógusképzésről és sportos tehetség gondozásról

■ Nemcsak közvetlen környezetére és családjára, hanem leendő pedagógusok számára szórja személyisége kincseit Borszéki Szabolcsné Gábris Virág, a bajai Eötvös József Főiskola mesteroktatója, aki az előző tanév lezárásakor vehette át a Baja Felsőoktatásért Díjat. Nem ez volt az első szakmai elismerése, hiszen hosszú pályafutása során többször díjazták és kiemelték a munkáját, ő azonban a díjak mögött álló tartalmaknak tulajdonít jelentőséget. Életre szóló felelősségnek tartja a pályára kerülő fiatalok képzését, felkészítését, közben sportedzőként visszatette Baját a szertorna térképére. Jelen beszélgetésre készülve az is kiderült: ebben az évben több kerek évfordulóra is visszatekinthet.

Sándor Boglárka

■ – Idén betöltöttem az 50. életévet. A pályán eltöltött időben is jubilálok, 30 évet töltöttem a közalkalmazotti szférában, a főiskola életében éppen 25 éve vagyok jelen, a sport területén vállalt szerepem pedig egy évtizedre tekint vissza.

– Honnan jössz, milyen értékeket hozol magaddal a családotból?

– Zala megyéből származom, Nagykanizsáról. Nagy családból jövök, öten vagyunk testvérek, én vagyok a legidősebb, egy húgom és három öcsém van. Édesanyám óvodapedagógus, édesapám – bár nem volt pedagógus végzettsége – edzőként évtizedeken át foglalkozott gyerekekkel, fiatalokkal. Mindketten nyugdíjasok már. A családunkban többen is a pedagógus pályát választottuk. A húgom, bár jelenleg nem Magyarországon él, az alapképzettsége szerint magyar-történelem szakos tanár: New Yorkban egy autizmus program igazgatója. Az egyik öcsém pedig a középiskola oktatásban van jelen, illetve a saját szakterületén igazságügyi szakértő is. A családi hátteret, indíttatást tekintve édesanyám vonalán tudom azt felidézni, hogy az ő családjában sokan voltak nagyon magas szinten képzettek, mérnök, tanár, jogász is volt közöttük. Nagyapámat sajnos nem ismertük, de ha egyszer majd több időm lesz, akkor feladatomban fogom tekinteni a családfám ezen részének felkutatását. Annyi már kiderült, hogy Bajához van közünk, amit én nem gondoltam, amikor idekerültem a városba. Anyai ágon valamelyik felmenő, talán a dédmamám mesélte édesanyámnak, hogy a hozzá kapcsolódó ágnak, amely a Micheller nevet viseli, köze volt a Deszkás utcai fűrészüzemhez. Mivel még nem jártam utána, ezért ezt az információt egyelőre fenntartásokkal kezeltem. Édesapám munkáscsaládból származott, maga is egy nagyon szorgalmas munkásember, aki igyekezett mindent megteremteni a családjá számára. Edzői háttere pedig azt hozta, hogy bár az idők során négy testvérem született,

mi úgy éltünk, mintha nem ötgyerekes család, hanem annál sokkal nagyobb lennénk. Rendszeresen versenyre utaztunk a sportoló tanítványainkkal, a húgommal szinte az edzőteremben nőttünk fel. Nem egy problémás viselkedésű, vagy nehéz családi háttérrel érkező gyermeket, fiatalot karolt fel, mentorált édesapám, teremtett nekik biztonságot, baráti közeget nyújtó „második otthon” az edzőteremben. Ők automatikusan a nagy, féltő bátyjainkká váltak. Már gyermekként megéltem, hogyan lehet érzékenyen jelen lenni más családok életében, támogatni őket mindenben. Mi ebben a szellemiségben és egy sajátos multi- és szubkulturális miliőben nőttünk fel. Apai ágon a szlovák és a magyar keveredés, anyai ágon pedig ennél sokkal több is tetten érhető, valahol a német-francia határtól érkezhettek a család, legalábbis az anekdoták szerint. Édesanyám neve (Micheller Josephine) eleve erre utal, de még a néveredetnek is utána kell néz-nem egyszer.

– Az, hogy öten voltatok testvérek, milyen sajátos helyzeteket teremtett?

– Nem éreztük hátránynak, és nem voltak olyan szerepek sem, amelyeket idő előtt be kellett volna töltenünk. Engem sosem intettek arra, hogy legidősebbként tekintettel kell lennem a testvéreimre, és az öcséim kapcsán a legkisebb királyfi szindrómát sem tudnám felidézni. Másrészt a szüleim mindig nagy hangsúlyt fektettek arra, hogy értő figyelemmel viseltessenek irántunk, és mindenkinek az érdeklődése, illetve az igénye elsődlegesnek számított. Gyerekcentrikus szemléletben nőttem fel, de fogalmam sincs arról, hogy ők anyagilag hogyan oldották meg, hogy finanszírozni tudják az összes igényünket. Nem biztos, hogy mindenre kiterjedően fel tudom sorolni, de jártam bábszakörre, kórusokba énekelni, zenét tanulni, úszni, tornázni, küzdősportot kipróbálni, és nem emlékszem olyan esetre, amikor ne teremtették volna meg számomra a lehetőségeket. És nemcsak nekem, hanem akár az összes testvéremnek is

Borszéki Szabolcsné Gábris Virág

egyszerre. Ahányan voltunk, annyiféle dolgot szerettünk volna: volt, aki vívott, tömegsportot űzött, hegedült, a húgom és én zongoráztunk, és az is nagy dolognak számított, hogy volt otthon pianínó, így akkor tudtunk hangszerhez ülni, amikor csak szerettünk volna.

– Édesapád milyen sportágot edzett?

– Kitarított a cselgáncs mellett évtizedeken át. Amikor a 60. születésnapját ünnepeltük, szerveztünk számára egy meglepetéspartit. Nálunk azt már nagyon nehéz összehozni, hogy egyszerre legyünk egy helyen, de mindenképpen emlékezetes születésnapi köszöntést szerettünk volna, mert akkor ment nyugdíjba is, és azt akartuk, hogy ez tényleg örökre szóló emlék legyen az életében. Bajára, a Magyi Bajai Judo Klub segítő közreműködésével terveztük. A sportolói és a sporttársai abszolút partnerek voltak, az első szóra jött, aki csak tudott, ő pedig nem sejtett semmit. Gyanútlanul indult el velünk a Vasvári-csarnok felé, azt hitte, vásárolni visszük, még sztorított is arról, hogy amikor évekkor előtte versenyekre hozta a gyerekeket, mindig betértek süteményért a Bonbon Cukrászatba. Aztán, ahogy haladt vele az autó a sportcsarnok felé, akkor tűnt fel neki, hogy egyrészt lassít a férjem, másrészt pedig a környék tele van autóval. Előtte való nap már érte egy hatalmas meglepetés, mert a húgom öt év után haza tudott jönni az Egyesült Államokból (ez a vízumkötelezettség miatt egyáltalán nem volt egyszerű!), és mivel édesapám születésnapja előtt van a szüleim házassági évfordulója, ez volt az ajándék. Arra azonban nem számított, hogy kinyílik az ajtó, és sorfalat állnak a sportolói a világ minden tájáról. Hatalmas élmény volt ez mindannyiunknak.

– Azért választottad a pedagóguspályát, mert nem is nagyon volt más választásod?

– Beleszülettem, nekem ez természetes út volt. Egyetlen fordulópontonra emlékszem, amikor még az óvónőképzőt végeztem Sopronban, és elgondolkodtam azon, hogy talán még fontosabb feladatot tudnék betölteni akkor, ha felelős lehetek azért, hogyan kerülnek a pályára a fiatalok. Már akkor is nagyon kritikus szemmel néztem a gyakorló vagy pályára készülő pedagógusokat. A családom – amely mindig mindenben támogatott – szervezett nekem egy találkozózt az akkori Zala Megyei Pedagógiai Intézet igazgatójával, *Kotnyek Istvánnal*, aki azt mondta, hogy ha a pszichológiát fogom választani továbbtanulási területnek, akkor nagyon be fog szűkülni a mozgásterem, de ha a neveléstudományt választom, kinyílik előttem a világ. Hosszasan beszélgettünk, az életútja is inspiráló volt a számomra, az ő ajánlása indított el azon az úton, hogy bekerültem egy kísérleti programba. Volt lehetőségem *Zsolnai József* professzor úgynevezett nulladik évfolyamában tanulni az egyetemen, és csak azután kezdtem meg a felsőfokú tanulmányaimat, a többi pedig már erre a vonalra épült. Közben elhelyezkedtem óvodapedagógusként. Az volt a praxisom első állomása.

– *Akkor egészen alulról kezdted a pályát.*

– El is szoktam mondani a hallgatóknak: nagyon fontosnak gondolom, hogy ne tankönyvszagú tudással rendelkezünk, mert azzal lehet ugyan remek tanulmányokat, akár még könyvet is írni, meg jegyzeteket készíteni, szerkeszteni, de a képzésben valaki akkor hiteles, ha képviseli is azt, amit közvetít. A publikációim közül a legbüszkébb a gyermekeket és a velük foglalkozó szülőket, pedagógusokat és szakembereket megszólító *'Csibészke' Képesfejlesztő Magazinra* vagyok, amelynek felelős szerkesztője voltam. Én most is napi szinten gyerekek között vagyok, és feltöltődöm a társaságukban.

– *Milyen tapasztalatokat hoztak az óvodapedagógusi évek?*

– Már az is érdekes volt, ahogyan Bajára kerültem. Amint véget értek az első diplomámmal kapcsolatos tanulmányaim, döntési helyzetbe kerültem. Lett volna állásom a szülővárosomban, de akkor már harmadik éve tartott a kapcsolatom a szerelmemmel, aki bajai volt, és pontosan tudtam (gyakorlatilag az első naptól), hogy vele tervezem leélni az életemet. Tehát nem akartam sem a továbbtanulásom miatt egyetemi városba menni, sem otthon munkába állni. Maradt Baja, ahol bár a párom szülei támogatását élveztem, de ezzel együtt nyomasztott, hogy egy idegen közegben hogyan lesz esélyem munkát találni. A szüleim adták az ötletet: használjam ki a nyári szünet idejét arra, hogy megismer-

tessem magamat. Bekopogtattam *Szell Péter* akkori polgármesterhez, elmondtam neki, hogy hamarosan a városba fogok költözni, és munkát szeretnék vállalni. Bemutattam a végzettségeimet, és felvázoltam, miért járna jól a város, ha én itt gyökeret tudnék verni. Azt gondolom, ennek köszönhetően kerültem az akkor a kórház óvodájaként ismert Deák Ferenc utcai intézménybe, ráadásul az akkori szakfelügyelő mellé, ahol pályakezdőként meghatározó évet tölthettem, és rengeteg szakmai tapasztalatot szereztem az ottani óvónők munkájába bekapcsolódva. Akkor már formálódott a tagintézmények egységesítése, én pedig gyakran mentem helyettesíteni vagy épp ügyeletet tartani másik intézményekbe, ezáltal a mai napig élő, értékes emberi és szakmai kapcsolatokat tudtam kiépíteni.

– *Hogyan élted meg, hogy egészen kicsi gyerekekkel kezdted el dolgozni?*

– Az első évben nagy csoportosokkal voltam délután, utána jött a felmenő rendszerben a 3-4 éves, majd a 4-5 éves korosztály. Azt követően váltottam, és a gyermekvédelemben dolgoztam fejlesztő pedagógusként, közben párhuzamosan *dr. Sztana Jánosné dr. Babits Edit*, az intézmény dékánja támogatásával bekerültem a főiskolára, és rajta kívül még több tapasztalt oktató – mint *dr. Fátrai Klára, Kühn Mária, Babity Mária, dr. Bayerle Alajos* – mentorálásával elkezdtem bontogatni a szárnyaimat oktatóként. Az volt a szemléletem, hogy egy gyerek életében a pedagógus nemcsak munkaidőben kell, hogy helytálljon. Onnantól kezdve, hogy a feladatot vállaltam, már felelősséget is vállaltam, ez pedig egy életre szól, mivel emberi életekről, sorsokról van szó. Sosem tartottam be a munkaidőt: hamarabb

érkeztem, később távoztam, és nagyon sokszor benne voltam azoknak a gyerekeknek a privát életterében is, akikért felelősséggel tartoztam. Ezt úgy kell elképzelni, hogy ha olyan körülményekre nyílt rálátásom, ami ezt indokolttá tette, akkor ott más szerepet is vállaltam. Ha azt láttam, hogy egy kislány azért nem tud részt venni a társai játékában, mert nem rendelkezik azokkal az élményekkel és információkkal, amelyekkel kapcsolódni tudna, akkor megbeszéltem a szülővel, hogy ezt megpróbálom pótolni. Sok ilyen példát említhetnék még, amelyek nyomot hagytak bennem és a gyermekekben egyaránt. Ezt onnan tudom, hogy később sok visszacsatolás jött, pl. voltam vendég egykori ovis kislányom esküvőjén, meghívást kaptam záróhangversenyre, ahol két kis valamikori óvodásom muzsikált együtt, de kaptam mesterremeknek készült tortát is, illetve volt ovisom, aki a saját gyerekeivel kapcsolatban kért tanácsot. Nyilván ehhez az kell, hogy ő olyan momentumokat tudhasson az emlékei között, hogy bennem bízhat, és ha tanácsra van szüksége, akkor a szülei mellett még én is megerősíthetem esetleg egy-egy döntési helyzetben, ami nem kis feladat, szem előtt tartva, hogy a legjobbat szeretné a gyerekeinek. Ezek számomra hatalmas dolgok, és visszaigazolják azt, amit elterveztem: hogy az én szerepköröm túlmutasson egy munkaszerződésen.

– *Ez a szemlélet nagyon fontos a mindennapi pedagógiában. Mennyire sikerül ezt átadnod a pályára készülő pedagógus-jelölteknek?*

– Igyekszem megtenni minden tőlem telhetőt. Oktatóként adva vannak bizonyos dolgok, pl. a vizsgahelyzetek vagy a beszámolókat során minősíteni kell a hallgatókat, és ott van lehető-

Oktatómunka közben a főiskolán

A tornászlányokkal edzés közben

ség arra, hogy objektív visszajelzést nyújtsunk. Én azonban igyekszem további demonstrációs helyzeteket vagy olyan előadásokat szervezni, ahová a kapcsolódó téma vonatkozásában megjeleníthetem a gyakorlatnak azt a szegmensét, amely nekem segít ebben a közvetítésben. Nagyon fontosnak gondolom a mintát, tehát modellként jelen lenni, és nem a hierarchikus viszonyt erősíteni, hanem együtt gondolkodni, társként, leendő kollégaként kezelni a fiatalokat. Igyekszem úgy megnyilvánulni, ami nekem is jól esne, ha én lennék az ő helyükben. Persze, ez nem mindig kivitelezhető, és vannak pontok, amikor meg kell húzni a határokat. Ugyanez érvényesül nálam a gyakorlati területeken is: ha valahol olyan jelenséggel szembesülök, amelynek gyerek a kárvallottja, akkor harcba szállok érte. Ezekbe a pillanatokba időnként óvatosan bepillantást engedek a hallgatónak. Egyébként a főiskola is vallja a gyakorlatorientált szemléletet.

– *Előfordult, hogy valakit eltanácsoltál a pályáról?*

– Igen, de ez sosem egyéni döntés. Ehhez a pályához nagyon reális önreflexió, énkép és szakmai alázat kell. Az eltanácsolást mi inkább orientációként, szembesítésként fogjuk fel, tehát igyekszünk eljuttatni a hallgatót odáig, hogy maga ismerje fel: a nehézségei egy idő után már lehet, hogy nem lesznek leküzdhetők. Én azonban ebben a tanár-diák helyzetben is az alázatot hangsúlyoznám, mert a hatalommal élni, nem pedig nem visszaélni kell tudni. Felelős vagyok azokért az emberekért, akikkel oktatóként találkozom, majd a döntésért, hogy kiket engedünk a pályára.

– *Hogyan látod, a jelen pedagógusképzésnek mi a legnagyobb buktatója?*

– Már több mint egy évtizeddel ezelőtt megfogalmaztam, és lassan talán kezd kapcsolódni

hozza a rendszer, de egyelőre nem látom még a megnyugtató megoldást: én a bemenetnél érzékelem a legnagyobb problémát, amikor már szűrhető a pályaalkalmasság. Gondolok például azokra a személyiségjegyekre, amelyeket a képzés nem tud kialakítani, vagy ha minimális szinten jelen vannak, akkor egy szintnél nem tud magasabbra emelni. De említhetnék olyan képességeket is, amelyeket ún. pedagóguskompetenciák mentén meg is határoznak a minősítési eljárás során, viszont a bemenetnél nem nézi senki. Készségterületeket néznek, a fejleszthetőségre való alkalmasságot vizsgálják, meghallgatják a motivációt, de senki sem vizsgálja, hogy azok a képességek, amelyek valójában elengedhetetlenek ehhez a pályához, megvannak-e legalább azon alkalmasság szintjéig, amelyhez még a képzés hozzáteszi, amit hozzá tud tenni. Ezt tartom az egyik buktatónak. A másik az esélyegyenlőtlenség a kimenetnél, az elhelyezkedés vonatkozásában. Ennek számos befolyásoló tényezője van, és nyilván egyáltalán nem biztos, hogy azok kerülnek a pályára, vagy azok kerülnek elsőként a pályára, akiknek valóban ott lenne leginkább a helyük, és akkor én is megnyugodva konstataálnám, hogy jó irányban halad a pedagógus pálya alakulása. Most viszont sajnos azt látom, hogy nagyon sokan elmennek külföldre, illetve pályát módosítanak.

– *Mennyire van ezen a pályán szakemberhiány?*

– Még nem végeztek a magas létszámú évfolyamok, amelyek néhány éve kezdték a képzést, ezért ezt egy követéses vizsgálat tükrében tudnám megválaszolni. Alapvetően optimista ember vagyok, és abban bízom, hogy ezek az ugrásszerűen megnőtt hallgatói létszámok hozni fogják arányában a pályán elhelyezkedők között a szakmai értelem-

ben képzettek arányának az emelkedését is. Ugyanakkor az egyik nagyon komoly hiányosság az általános pedagógus képzettséggel rendelkezőkön túl a speciális tudású szakemberi kör, akiknek egyre inkább ott kellene lenniük a mindennapi gyakorlatban, a többségi általános pedagógus munkáját kiegészítve, segítve a gyerekek mellett, intenzíven. Egyre több az olyan értelemben vett heterogén összetételű közösség, ahol valamilyen mássággal bíró gyerekek vannak: én úgy hívom ezt a kört, hogy különleges bánásmódot igénylők, és ide értem azokat is, akiknek tehetséggondozásra van szükségük. Persze, valamilyen szempontból mindenki egyéni bánásmódot igényel, hiszen ahányan vagyunk, annyifélek vagyunk. Erre kellene felkészülnie egy többségi pedagógusnak is, hogy ahány gyerek van akár egy óvodai csoportban, egy iskolai közösségben vagy egy bölcsődei kis csoportban – mi erre a három területre képezünk szakembereket –, annyifélek, és meg kell ismerni a gyerekeket, el kell tudni fogadni az ő egyediségüket, tiszteletben tartva a másságukat, egymáshoz képest is az eltérésüket. Erre kell a tudásunk legjavát nyújtva reflektálni, jelen lenni az életükben, és segíteni a fejlődésüket.

– *Feltételezem, hogy ezen a téren akad még munka bőven...*

– Szerencsére a bajai főiskola képzésének ez a meghatározó szemlélete, amit én is vallok. A hallgatók már a tanulmányi idejük alatt is találkozhatnak ezzel a fajta kritikus szemlélettel, és ilyen módon vannak jelen a saját képzési folyamatukban. Tehát meg merik fogalmazni – nyilván megalapozott érveléssel –, ha valamivel nem értenek egyet, valamiről más gondolnak, és szeretnék másként kipróbálni. Ezen kívül csak remélni lehet, hogy mindazt, amit mi itt belerakunk a batyujukba, tovább képviselik, és önállóan éltetik, amikor majd megérkeznek a pályára.

– *Volt olyan dolog a képzésedben, amiről tudtad, hogy te biztosan nem fogod alkalmazni?*

– Hogyne, persze. Mindenféle hatások érik az embert a mindennapokban. Meg kell tudni fogalmazni, hogy mivel érték egyet, mivel tudok azonosulni, mit és miért gondolok másként. Nyilván el kell azon gondolkodni, hogy én gondolom-e helyesen, vagy amit eddig gondoltam, azt kell újragondolni, és lehet, hogy a másznak van igaza. Ez nagyon összetett képlet. Én igyekszem nem ítélni, hanem körüljárni és megérteni másoknak a más gyakorlatát vagy a másságát, és előfordul, hogy lefejtetve a sok réteget, arra jutok, hogy nem csak nekem lehet igazam. Ha azonban az bizonyosodik be, hogy az nem egy jól működő képlet, akkor bele kell állni, és tántoríthatatlanul képviselni azt, amit vallunk. Előfordult már természetesen olyan

eset, hogy hátrébb léptem, ránéztem picit más-képp, és azt mondtam, hogy az is működhet. Sőt, vannak olyan gyakorlatok, szemléletek, felfogások, amelyeket én ismerek fel, hogy tudom adaptálni, beépíteni őket, és általuk alakítani tovább az addigi saját elképzeléseimet. Azt gondolom, hogy ez örökké finomodó út. Ez a pálya többek között erről is szól: a szakmaiság megköveteli, hogy próbáljunk meg minden tényezőt számba véve a lehető legjobb gyakorlatot képviselni vagy asszisztálni.

– *Mit jelent az életében a sport?*

– Nagyon cél- és sikerorientált, valamint fanatikus vagyok. Gyerekkoromban magam is tornáztam, de ez a sportág kevés időt ad az embernek az aktív részvételhez. A versenyzés nagyon fiatal korban véget ért, de én tudtam, hogy ennél több van bennem, és kerestem az utat, hogy ez kibontakozhasson. Kisiskolásként megismertem a cirkusz világát, és egy ideig artista is akartam lenni, persze, ezt azért a szüleim nem vették annyira komolyan. Középsiskolás koromban már külön edző foglalkozott velem, neki mondtam el először, hogy magam is szívesen edzősködnék később, ő azonban egyáltalán nem volt támogató. Rögtön azzal érvelt, hogy nekem nőként majd más szerepeim lesznek az életben. Nagyon nehezteltem rá ezért. Arra is gondoltam, biztosan azért mondja, mert alkalmatlannak tart. Nagyon keményen, hosszasan dolgoztam azon, hogy az akkor még Szombathelyen működő *Sporttudományi Intézet*be kerülhessek, csak hogy ott azzal szembesültem, hogy a képzésben minden sportág ugyanakkora hangsúlyt kap, mint a torna. Biztattak ugyan, hogy mivel tornászra szükség van, gyengébb jegyekkel, de úgyis átengednek mindenképp, de ezt a maximalista lelkem nem bírta volna elviselni, és a balesetveszélyes helyzeteket sem szívesen vállaltam volna, így ettől a szándéktól végül is elálltam. Közben édesapám kiderítette, hogy a *Testnevelési Egyetemen* néhány évente szoktak szakszemplicitásan edzői képzést indítani. Már nem emlékszem, hány évet vártam, de már felvételt nyertem a *Pécsi Tudományegyetemre*, a Neveléstudományi Karra, amikor jött az információ, hogy most indítanak évfolyamot, főként az általam favorizált olimpiakör, válogatott versenyzők miatt. Nem volt kérdés, hogy jelentkezem, így párhuzamosan végeztem a két egyetemi képzést. Nagy boldogság volt megszerezni a szakirányú képzettséget.

– *Mikor kezdted az edzői munkát?*

– Még kicsi volt a fiunk, amikor rendeztek egy tornaversenyt a gyakorló iskolában, és hívtak pontozni. Aztán rögtön meg is környékeztek, amikor látták, hogyan szólok a lányokhoz, és a biztató, megerősítő gondolatok mellett hasznos gyakorlati tanácsaim is vannak.

Szép lassan bevontak a munkába, és az első félévben már megyei versenyen dobogón álltak a lányaink úgy, hogy előtte évtizedekig ez a sportág nem produkált Baján számottevő eredményt. Nézték is a versenytársak, hogy vajon kik lehetünk, honnan jöttünk. Mondhatni, berobbantunk a köztudatba, és ez azóta is felfelé ívelő folyamat.

– *Sokféle elismerést, díjat kaptál a pályádon. Te mit tartasz a legnagyobb eredményednek, megvalósításodnak?*

– Első helyen mindenképpen a saját gyereket kell említenem, hiszen szülőként életet adni egy csoda. Ugyanakkor ott vannak azok is, akikről visszacsatolás érkezik. Természetesen lehetne a kérdésre válaszolva példálózni a szakmai díjakkal, de a legnagyobb elismerés akkor jön, amikor az az ember, akiért felelősséget vállaltál, és azt gondoltad, hogy igyekeztél minden tőled telhetőt megadni neki, egyszer csak (lehet, hogy évtizedekkel később) mond egy fél mondatot, amiből kiderül, hogy nyomot hagytál benne. Vagy hoz egy tortát. Elküldi egyik versét. Számítalan ilyen pillanatot megéltem már. Amikor a díjak kapcsán összefoglalják az életpályámat, akkor én tudom, hogy ezek mögött sokkal több és sok fontos, másnak apró, szót sem érdemlő, számomra viszont jelentős momentum van.

– *Mesélj kicsit a családdodról!*

– A férjem kreatív pályán dolgozik. A hobbija végül a hivatásává vált. A családdá válásunk története nagyon nehezen indult, csaknem egy évtizedig tartott, mire megélhettük azt a határtalan boldogságot, hogy kiderült: szülők leszünk. *Zsombi* nagyon különleges fiú. Sokféle tehetséget kapott, mi pedig értő figyelemmel fordulunk felé, és igyekszünk biztosítani számára a lehetőségeket és a feltételeket. Nagyon sokat köszönhetünk a nagyszüleink, de

segítőink a remek pedagógusai és a mentorai is. Sok mindent kipróbált, mindig tiszteletben tartottuk a döntését. A mozgásfejlődését asszisztálni, támogatni kellett, jelenleg is aktívan sportol: uszodába járt, lovagolt, versenyszerűen cselgáncsozott, most teniszezik. Pici korától nagyon sokféle zenés rendezvényre vittem, és otthon is folyton zenét és hangszereket hallott, óvodás korától pedig *Ari-Bencses Anikó* tanítja zongorázni. Ezzel a finommotorikáját is fejlesztettük. Egyszer maga *Zsombi* nyilatkozott úgy, hogy a zene mindig az élete része lesz (és már többen mondták róla: „Ez a gyermek maga a zene!”). Egy ideje a gyógyítás iránt érdeklődik, de közben a nyelvi kompetenciái is nagyon jók, több műveltségterülethez vonzódik. Már általános iskolás korában is, de amióta gimnazista, a tehetséggondozása szempontjából még inkább hatványozódott, hogy a legkülönfélébb versenyeken indul és ér el eredményeket, sokszor már számon tartani sem tudjuk! Alkot, több zenei kompozíciója ismert már. A számos díjazás mellett második alkalommal nyerte el idén a *Nemzet Fiatal Tehetségeiért Ösztöndíj* elismerést. Legújabb ötlete nyomán latin szakkörre jár, mert nagyon érdekli a nyelv.

– *Hogyan készültök a karácsonyra?*

– Nekem a karácsony a nagy család ünnepe, de egyre nehezebb megoldani, hogy fizikailag egyszerre, egy időben jelen legyünk, ebben többnyire a technika van a segítségünkre. Idén talán ez picit másképp lesz, mert az unokahúgom elnyerte a *Talentum Hungaricum* ösztöndíját táncművészeti vonalon, emiatt neki több időt kell Magyarországon töltenie, és bízom benne, hogy ennek folyamánaként a család több tagja is itt lesz az ünnepen. Nyaranta szoktunk egy-egy nagyobb családi találkozót tartani, de ez most karácsonykor igazi ajándék lenne, erre vágyom leginkább. ■

Fia, a Nemzet Fiatal Tehetségeiért ösztöndíját elnyerő Zsombor a Bélás csillagok gáláján

A modern kor apokalipszise Barics Sándor kollázsain

Összeállította: Mayer János

■ 2025. december 9-én új kiállítás nyílik Biatorbágyon, a Juhász Ferenc Művelődési Központban. A költő *Juhász Ferenc* (1928-2015) 1969-ben megjelent verseskötetében szereplő *A Szent Tűzözön regéi* c. eposzához a bajai származású, de 2001 óta Berlinben élő festőművész, *Barics Sándor* készített kollázskepeket. A költő halálának 10. évfordulójához kapcsolódó kiállítás 2026. január 19-éig lesz látható szülővárosában. (Lapunk 24. oldalán, illetve honlapunkon a művész hozzájárulásával közlünk képeket a tárlat anyagából.) A kiállítást *Mikó F. László* költő és festőművész nyitja meg. Az anyag létrejöttében nagy szerepe volt Barics Sándor szüleinek is: édesapja végezte a művek kezeztetését, illetve csomagolásukat és szállításukat intézte, édesanyja pedig a képekhez tartozó stációs számokat kis falapokra égette, és a katalógus-feliratozást, valamint a logisztikai kommunikációt is koordinálta.

Juhász verseskötetéről a kortárs kritika egyebek mellett a következőket írta: „Egyetlen nagy jajkiállítás ez a hatalmas verseskö-

tet, képzeletbeli rekviem az emberiségért, amely – a felelőtlensége, a közönye és egyesek tébolya következtében – kipusztulhat a földről. Az üressé vált földgolyó képzete váltja ki a költőből a nagyméretű látomásokat, a mementóul felidézett romlás-víziókat, melyekben a halál szorításával megszállottként szegezi szembe a végeláthatatlanul burjánzó képeket, a vegetáció, a biológiai tenyészet milliányi mozaikját. E mozzanatokban azelőtt sem szűkölködött a Juhász Ferenc-i líra – emlékezzünk csak A virágzó világfa s a Harc a Fehér Báránnyal zuhatagos, sötétén örvénylő-bugyborékoló képeire! –, de az elementáris erejű látomásoknak szüntelen változása, a világot átfogni igyekvő ihletnek izzása talán sohasem volt még ennyire szuggesztív sodrású, mint most, A Szent Tűzözön Regéi strófaciklusában. Annál is inkább, mert a nyelvi áradás lenyűgöző, roppant intenzitású produkcióihoz, melyek mélytengeri hullámként torlódnak egymásra, ezúttal már maradéktalanul felnőtt a művészi gondolat. A tenyésző-lélegző élet szüntelen mozgásképzeteihez egyenrangúan társul

az értelmező-rendező-minősítő reflexió és ítélet. A művészi képfantázia spontaneitását – minden burjánzó-lüktető, magával sodró dinamika ellenére – újabban egységbe szervezi az elmélyült művészi tudatosság.” (Fenyő István: *Juhász Ferenc: A Szent Tűzözön Regéi* = Tiszatáj, 1969/5. 461-462.)

Barics Sándor lapunk kérdésére elmondta, hogy Juhász kötetével még gyermekkorában, a családi könyvtárban találkozott először. A könyv elkísérte a családot Bajáról Münchenbe is, majd tanulmányai alatt New Yorkban is ott volt az ifjú művésznél, az elmúlt 25 évben pedig berlini műtermében tartja. 18 évesen olvasott bele először, de akkor még nem sokat tudott kezdeni vele. Tizenöt év múltán már sokkal nagyobb hatással volt rá, 45 évesen pedig nekifogott a kötetben található *Gyermekdalok* fordításának, bár ez végül soha nem készült el. Néhány évvel ezelőtt aztán szabályosan beleszeretett *A Szent Tűzözön regéibe*: megragadta Juhász világpusztulás-látomása, ez a rejtélyes szorongás, az állandó háborús félelem ugyanis a mi körünk érzése is. De Barics Sándor általában is szereti az irodalmat, sokat olvas, és más híres költők (*Walt Whitman, Georg Trakl, Allen Ginsberg, Pablo Neruda, Krasznahorkai László*) alkotásai is inspirálják. Egy jó vers költője sokszor még mélyebben tudja néhány szóval kifejezni azt, amit egy festő érez, és megpróbál színekbe foglalni. Ilyeneket olvasva számára egy-két szó is elég lehet ahhoz, hogy új képek szülessenek meg a fejében. Versekből kiindulva teljesen új hangulatokat és jelentés-összefüggéseket képes teremteni. Aligha véletlen, hogy Juhász Ferenc nagyon jól együttműködött biatorbágyi földijével, párizsi festő barátjával, *Hantai Simonnal*, akinek alkotásai több kötetét díszítették.

A művész értelmezése szerint Juhász alkotásai összetett, egyéni világok, amelyek az egyetemességet és a kozmikus látást keresik, amint ő is a festészetben. Műveiben a személyes és kollektív élmények, a történelmi kontextus, a társadalmi, a tudományos kérdések és a kozmikus méretek rejtelmesen egygyé fonódnak, ami költészetét mély érzelmi és gondolati tartalmakkal gazdagítja. Juhász sűrű szerkezetű versei mesterművek, bonyolult, tobzódó metaforavilágok, amelyek többszöri, tudatos és figyelmes olvasást igényelnek. Ezt az egymásba fonódó mikro- és makrokozmoszt találta és szerette meg a költő munkáiban.

Barics Sándor és a *Szent Tűzözön*

Számára Juhász művei azt üzenik, hogy a valóság mindig rétegzett. Ezen túl pedig két „transzhumán” kérdést is felvetnek: mit jelent embernek maradni a jövőben, amikor biológiai és kognitív képességeink mesterségesen fejleszthetjük, illetve hogy az emberi természet átalakítása az „isteni rend” megsértése-e, vagy éppen a fejlődés és önjavítás mélyebb emberi törekvéseként értelmezhetjük?

A költő szürrealista jellegű, monumentális látomása ihlette meg a festőművészt, akinek művészetében eddig is különleges szerepet tölthettek be a természeti jelenségekhez köthető jelenségek, természeti katasztrófák. (Lapunkban legutóbb 2021. márciusi számunkban mutattuk be marsi tájakat ábrázoló festményeit.) Legfontosabb kifejezési formáját már korábban is az absztrakt művészetben találta meg, mert – mint egyszer nyilatkozta – az „lehetővé teszi a láthatatlan felfedezését”, és számára „a művészet bizalmatlanságról, az érzékeink megkérdőjelezéséről is szól”.

Juhász Ferenc műve kiválóan alkalmas ennek megvalósítására, így lehetséges, hogy a költő nyers, szürrealis világának és a kortárs művész absztrakt kollázsainak találkozásából egyfajta különleges művészeti párbeszéd bontakozik ki. Barics Sándor kollázsai tehát nem illusztrációk, hanem inkább mélyreható szimbiózisok. A verstöredékek a képek organikus részei: beépülnek az alkotásba, mélyítik a képek értelmét, egyfajta bójaként szolgálnak. A szavak, mint hullámokon ringatózó bóják, az óceán erejének ellenállva, erős szélben és viharban is megőrzik állékonyágukat. Ugyanígy a képek is új értelmet adnak a versfragmentumoknak. Vagyis ez mindkét „faj” számára előnyös együttélés.

A művész arra hívja fel a figyelmet alkotásai kapcsán, hogy azok Juhász verseihez hasonlóan komplexek (ha nem is annyira, mint Juhász versei), bennük mély történelmi, mitológiai és filozófiai rétegek rejtőznek. Gyakran provokatívak is, és teret hagynak a néző értelmezésének, így nem egyszer vezethetnek félreértéshez vagy kritikus megjegyzésekhez.

A tűz iránti szeretet mélyen gyökerezik emberi természetben, minthogy a tűz egyszerre jelent melegséget, fényt, életet és energiát, viszont képes rombolni, és átalakítani is. A tüzet alapvető őselemként értelmezik a művészetben és irodalomban: a lángok dinamikus mozgása szimbolizálhat szenvedélyt, vágyat, energiát, megújulást, ugyanakkor pusztítást és káoszt is. Festményeken a lángok gyakran érzelmi vagy dinamikai közvetítőeszközök, amelyek a mű-

hangulatát alakítják, mozgást, életet és meleget sugároznak, miközben vizuálisan is lekötik a néző figyelmét.

A tüzekben – ha igazán közelről vizsgáljuk őket – hamis drágakövek vannak elrejtve, melyek a lét apró, fénylő pillanataira figyelmeztetnek. Az alkotások speciális, foszforreszkáló, nappal láthatatlan festékekkel vannak lazúrozva, és ha elég napfényt gyűjtöttek magukba, akkor éjszaka, villanyoltás után a „Szent Tűz” tovább ég az éjszakában is.

A kollázs műfaja teszi lehetővé a művész számára a már meglévő képek és alkotások újrahasznosítását, ezáltal azok új jelentésszintekkel bővíthetnek. A Szent Tűzön regéi sorozat átfestett kollázsai az elmúlás, a szenvedés, ugyanakkor a világ szépségének mélyrétegeit tárják fel, s általuk Juhász szürrealis és pusztulási látomásainak világába léphetünk. Az állatok, a természet és a tűz motívumai folyamatosan visszatérnek a képeken, a festék pedig egyszerre pusztító és tisztító erőként van jelen. Maga a tűz is újjászülető és elragadó létező, amelyen keresztül az alkotó a spontán akrilcsepegtetés, a túlsorduló, kusza festéktenger elemeivel a tűz fröccsenő szenvedélyét, kiszámíthatatlanságát jeleníti meg.

A képek nem csupán vizuális élményt kívánnak nyújtani, hanem érzelmi utazásra invitálnak a bizonytalanság, a kontrollvesztés és a felszabadult képzelet világába. A kollázsok ismétlődő, organikus mintái a természet rendjét, meg-megújuló szerkezetét idézik, miközben az álom és képzelet mámorító erejét is közvetítik. Ez a vizuális univerzum egyszerre beszél a szorongásról, az elmúlásról és az újrakezdés reményéről, lehetőséget adva a néző számára, hogy saját érzésein, emlékein keresztül kapcsolódjon ehhez a zaklatott, mégis gyönyörűen gazdag világhoz.

A kollázsok révén a festőművész egészen más világot próbálhatott ki, mint festményei által. Nem figuratív festményei inkább tudományos ötletekből nyerték az inspirációt, bár több mint 30 éve foglalkozik a kollázs, átfestés műfajával is. A pandémia ideje alatt két ilyen sorozatát (*A nagy szárazság, Alföld*) az *Artmarket Budapest* is bemutatta, egy másikat pedig 2023-ban Párizsban állítottak ki.

A mostani kiállítás katalógusában *Clarisse Bertrand* párizsi kurátor a következőkre hívja fel a figyelmet a két művészeti ág találkozására kapcsán: „Az alkotások fő irányvonalát a papírra komponált, majd akrillal átfestett kollázsok adják, amelyekben gyakran bukkannak fel Juhász Ferenc költészetének szövegrészletei is. Ezek a fragmentumok szinte rejtett üzenetként szövik át a képi narratívát, megteremtve az irodalom és a képzőművészet lírai kapcsolatát. [...]”

A kollázsok ismétlődő, organikus mintái a természet rendjét, meg-megújuló szerkezetét idézik, miközben az álom és képzelet mámorító erejét is közvetítik. Ez a vizuális univerzum egyszerre szól a szorongásról, az elmúlásról és az újrakezdés reményéről, lehetőséget adva a néző számára, hogy saját érzésein, emlékein keresztül kapcsolódjon ehhez a zaklatott, mégis gyönyörűen gazdag világhoz.”

Barics Sándor természetesen nagyon örülne annak, ha munkáit szülővárosában is be tudná mutatni, de konkrét tervek erre még nincsenek. Ugyanakkor az alkotások 2026 februárjától érsekcsanádi műtermében személyesen megtekinthetők lesznek. Ezen túl készül egy új kollázs-átfestés sorozata Mohács 500 címmel, amely az 1526-os mohácsi csata 500. évfordulójához kapcsolódik, és reményei szerint majd 2026-ban Mohácson mutathatja be a nagyközönségnek. ■

A kiállítás katalógusa

Lapokba zárt hangok

Cserenkó Gábor: ...és hogy jön ez most ide? című kötetéről

Mayer István

■ Sokféle módon meg lehet közelíteni egy szöveget, egész irodalmi iskolák képesek ölelni azon, hogy a mű teljes kultúrtörténeti hátterére, a szerző körülményeire van szükség ahhoz, hogy a sorok közé lássunk. Létezik olyan felfogás is, amely viszont csakis azt tartja mérvadónak, amit az alkotó ténylegesen leír. Akarva-akaratlanul így kezdtem neki *Cserenkó Gábor... és hogy jön ez most ide?* című könyvével való ismerkedésnek, így nem befolyásoltak előítéletek. Hacsak az nem, hogy – tévesen – szárnyait bontogató fiatal szerző munkájának véltem a rövidke, kemény táblás kiadványt.

Cserenkó Gábor azonban már nem (annyira) fiatal, és különösen nem szárnyait bontogató: az 1978-as születésű írónak korábban már öt kötete megjelent, melyek az országos könyvesbolt-hálózatok kínálatában is megtalálhatók. Az író civilben a Kalocsai Tomori Pál Városi Könyvtár munkatársa.

Hat írás kapott helyet a kötetben, valamennyi hangjáték, igaz, vannak köztük formabéli eltérések. Egyes darabok tulajdonképpen monológok – több esetben telefonbeszélgetések egyik oldalának megszólalásait követjük –, mások hagyományos, a rádiójátékokból ismert formátumot követnek. Itt viszont lehet, hogy kicsit meg kell állnunk. A hangjáték természetéből adódóan előadásra szánt alkotás, amely elolvasva is nyújthat élvezetet, de teljes értéke csak a színészi előadás hozzáadásával nyilvánul meg. Viszont rádiójátékokkal ma már nem nagyon találkozunk, ezért meglepő lehet az író műfajválasztása. Már a gyűjtemény végigolvasását követően tekintettem meg Cserenkó Gábor egyik könyvbemutatójának felvételét, amelynek során az egyik, a könyvben szereplő írását olvasták fel. Az olvasmány és az előadás élménye között óriási volt a különbség, az előadás javára. Természetesen rossz szöveget képtelenség jól előadni (mégis sokan próbálkoznak vele), tehát amikor a felolvasás élményét dicsérem, egyúttal a művet is méltatom.

A hangjáték nem regény, ezért szükségszerű a tömörítés, ez egyszerre erénye és hátránya is ennek a műfajnak. A történet ennek megfelelően pörgős, ugyanakkor nincs lehetőség leírásokkal, jellemzésekkel árnyalni a helyzeteket és a karaktereket. Erre a szerzői instrukciók nyújthatnának segítséget, de Cserenkó Gábor nem él ezzel az eszközzel, bizonyára tudatosan megdolgoztatva olvasóit. Ezen iránymutatás nélkül viszont sokkal kevésbé érezhető a szerzői szándék. Ugyanaz a szövegtest kontextustól függően tekinthető ko-

médiának és tragédiának, de akár utópiának vagy szatírának is. Így maradnak Cserenkó szövegei – szándékoltan vagy sem – többéltelműek, az olvasók egy részében azonban ez valószínűleg hiányérzetet kelt.

A kötet kiemelt témája a kultúra továbbörökítése, a számomra kiemelkedő két novella – *Bálabontás* és *Pincében* – eltérő fókusszal, de ezt a kérdést vizsgálja. Előbbiben középkori és fiatal tanárnő párbeszédét kísérjük figyelemmel, míg az utóbbi egy „művelődésszervező” és egy fiatal újságíró kettősét mutatja be. A *Bálabontás* idősebb szereplője a rossz pedagógus mintapéldánya, akit a legkevésbé a jövő nemzedéke, sokkal inkább a címben szereplő ruhabálák átválogatása érdekel. A problémafelvetés izgalmas, a jellemrajz azonban túlságosan sarkított: egy 40 éves tanárnő ma már aligha olyan technológiai analfabéta, mint az itt bemutatott szereplő. Ez volt az egyik pont, amely miatt jóval fiatalabbnak sejtettem az író. A *Pincében* hátulütője megint csak a túlzás: az idősebb, áldozatos kultúrember munkájának torz tükre lesz a róla írt cikk. Számomra ez így szatirikusan hat, de el tudom képzelni, hogy a szerzői szándék szerint melodramatikusan kellene lennie.

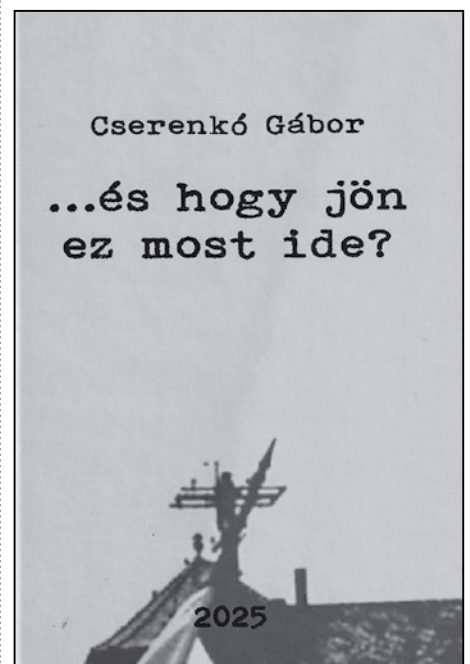
Cserenkó a *Pincében* végén elkövet egy formai hibát: az újságcikket teljes egészében olvashatjuk, pedig ez így nem illeszkedik a szövegtípushoz. Ezt egy alapos előolvasónak vagy a szerkesztőnek jeleznie kellett volna, mert így megakasztja az olvasást. A kötetben nincs utalás szerkesztőre, ami arra enged következtetni, hogy a munkát maga az író végezte el. Ez kényelmes és nem utolsósorban olcsó megoldás, ugyanakkor alaposabb szöveggondozás mellett több zavaró momentumot el lehetett volna kerülni, így élőbbé lehetett volna tenni az olykor erőltetett párbeszédet. Nem szigorúan a szerkesztő feladatköréhez tartozik, de érdemes lett volna átgondolni az írások címét is. A fent említettek közül a *Bálabontás* illik a témájához, de a *Laura* vagy a *Játszótér* sem ad támpontot a tartalommal illetően. Maga a kötet címe és alcíme (*helyzetek és fonákságok*) sem árul el szinte semmit arról, mit kínál a mű a reménybeli olvasóinak.

Felemás érzésekkel tettem le a könyvet olvasása után. Nem szükségszerű a rövid műfajoknál sem a csattanó, mégis arra vártam, hogy valami arcul csapjon az írások végén, ám ez nem következett be, ahogyan azt sem éreztem, hogy kérdéseimre választ kaptam volna. El kell viszont ismernem, hogy Cserenkó olyan témákat választott, amelyekre érdemes és

fontos odafigyelni, és írói stílusa is kifinomult, jellegzetes.

Habent sua fata libelli – ahogy a közhelylyé laposodott klasszikus mondás tartja. Mint minden könyv esetében, ennél a kiadványnál is felmerül, mi lesz a sorsa, jövője. Ahogyan korábban írtam, ezek a szövegek sokkal élőbbek lehetnek avatott felolvasók, színészek közreműködésével. Néhány éve hasonló még nehezen lett volna elképzelhető, de a youtuberek fénykorában nem ördög-től való ötlet a hangjátékok előadását akár önálló csatormán közzétenni, a felvételhez pedig semmilyen drága eszközre sincs szükség. Persze, nem az én feladatom kitalálni a kötet jövőjét, ahogy azt sem tudhatom, maga Cserenkó Gábor hogyan képzei el azt, de annyi bizonyos, hogy az előadás hozzáadásával a művek értéke magasabb szintre emelkedne.

A könyvismertető elmaradhatatlan zárógondolata, hogy kinek ajánljuk a könyvet. E tekintetben formabontó leszek: ha valakit kíváncsivá tettem, esetleg elriasztottam, annak már nincs szüksége további iránymutatásra. Aki netalán mégis bizonytalan maradt volna, nyugodtan keresse fel a hozzá legközelebb eső könyvtárat, lapozzon bele a kötetbe, és ha megszólítva érzi magát, olvassa végig! Ha pedig városunkban is lesz felolvasása Cserenkó valamelyik írásának – ott találkozunk. (*Cserenkó Gábor: ...és hogy jön ez most ide?: helyzetek és fonákságok. Felelős kiadó: Info-Szponzor Kft., Tolna, 2025. ill.: Krisztián Nóra, 110 o.*) ■

Két novella

Kárpáti Jonatán

Családlátogatás

■ Sok éve már, hogy a férfi minden szentes-te elment futni. Szerette a kora esti szürkületet, a karácsonyi kivilágítást, a csipős levegőt.

Dobogva rohant le a vasúti felüljáró deszka lépcsőjén, aztán zezugos utcákon futott keresztül. Mérges kutyák csaholtak a sövények mögött, egy rozsdás, félholdakat és csillagokat mintázó lemezkerítés tövében kopott kertitorpe árválkodott, kezében hideg szél hingtáztatta vak lámpácskáját.

A futó nem cél nélkül haladt, a régi házat kereste – pontosabban a helyét, hiszen az épületet rég' átépítették, a kerítést, kaput is elbontották –, húzta, vonzotta valami oda, újra meg újra, évről évre, minden karácsony este. Átugrott egy árkon, elhaladt egy kivágott fa korhadó tönkje mellett – a tönkből néhány éve új fa nőtt, embermagas meggyfa, csuklónyi vastag törzssel. Ismerős villanypóznák maradtak el mögötte, lehajtott fejjel szaladt tovább, a járdák repedéseiből, a falakról lefutó ereszcatornák horpadásaiból is tudta, merre jár.

Tempósan haladt, a néma utcán saját lihegésén és futócipőjének halk dobbanásain kívül semmi zaj nem hallatszott. Még egy sarok, és ott vagyok, erre gondolt, amikor hirtelen megszédült. Meglassította lépteit, és leguggolt. Szemei előtt fénykarikák ugáltak, fülében hallotta vérének eszeveszett zubogását, a szíve vadul zakatolt. Mindkét tenyerével a hideg betonra támaszkodott, percekig így maradt, majd lassan, óvatosan felemelte a fejét. Úgy nézett maga elé, mint a rajthoz készülődő sprinter, ám szemben vele nem tévékamerák voltak, nem is látókon hullámozó tömeg, hanem egy régi, nagyon ismerős: a múltból döbbenetes váratlansággal felbukkanó kapu.

Megrázta a fejét, a barnára mázolt vaskaput nézte, a régi téglakerítést, a macskaköves kocsiutat, az üres, néma utcát. Lassan felállt, keze a kilincs után indult, ám ekkor léptek zaja hallatszott odabentről. A kapu kinyílt, egy szemüveges, dundi kisfiú lépett ki rajta, aztán követte az egész család.

A férfi látta, hallotta őket, kezével akár meg is érinthette volna bármelyiküket, ám ők észre sem vették, elindultak az úton abba az irányba, amerről ő érkezett. A család ment, ballagott a járdán, kipirult arccal, jókedvűen, vidáman beszélgetve. Édesapa és édesanya ment elől – hallotta, hogy a gyerekek így szólítják őket –, aztán egy idős pár,

papa és mama – ők az anya szülei –, majd két nagylány és öt fiú. A legkisebb, aki szeplős, szemüveges bátyja kezébe csimspaszkodott, lehetett talán négyéves.

Ők mentek leghátul, lassan, bámészkodva. A kertváros utcára néző ablakai mögött derengő, meleg fények villantak: karácsonyfák, színes izzókkal, kivágott papírból fűzött tarka láncokkal, vattával, ezüst és arany szaloncukrokkal. A két gyerek a feldíszített fákat számolta, a kopott függönyök mögé lestek, szitára engedett fa redőnyök résein kandikáltak át; néha, egy-egy különösen nagy karácsonyfa láttán izgatottan felkiáltottak. Elhaladtak a vén meggyfa alatt, a kisfiú menet közben megsimította a fa törzsét – erre az érintésre, a fa érdességére, a kéreg apró büttyeire még évekig emlékezett –, aztán nyűgösen kérdezte: mikor érünk már oda?

Így sétált a család. Elöl a szülők és a nagyszülők, egymásba karolva, aztán a gyerekek, komolyak és vidámak, csordultig telve az ünnep örömeivel, fényben, szeretetben, biztosságban, együtt. Nem féltek, béke borult rájuk, sűrű, bársonyos, csillagokkal díszített karácsony esti béke, a kertváros füstszagú és ködös nyugalma, amiről ők nem sejtették, hogy annyira törekeny, akár az álom – vagy akár maga az élet.

A férfi megállt, egy mohával lepelt beton padkára ereszkedett, úgy követte tekintetével a családot. Nézte őket, látta a párás, homályos ködben lassan elmerülő jövőt, eljövendő évek szomorú és vidám karácsonyait, sorsfordító küzdelmeket, harcokat, kétségeket, félelmet, örömet, csalódást, gyászt, megbékélést, befejezést és újakezdést. Látta mindezt, de mégsem féltette őket; bejárta már az utat, amin elindultak, ismerte az egész nehéz és gyönyörű vándorlást, és biztos lehetett benne: célba fognak érni.

Néma csend terült el az utcán, a távolodó alakok lassan eggyé váltak a köddel. Valahol a férfi mögött autó zúgott fel, egy ablakon át zene és fény ömlött a járdára. A férfi újrakötötte a cipőjét, megmozgatta elszibbadt tagjait, majd lassan kocogni kezdett.

Utoljára a vén meggyfa tönkjéből kihajtott fiatal fa törzsét simította végig, ismerős volt a törzs érdessége, a kéreg hideg, nedves bőrré emlékeztető felületén apró dudorok sorakoztak. Aztán elmaradtak mögötte a zezugos,

Sipos Loránd grafikai

szűk utcák, hamarosan a vasúti felüljáró deszkapallója dobogott a talpa alatt.

A hangot a sínek fölött messzire vitte a jéges, borzongatóan hideg decemberi szél.

(A novella a szerző rövidesen megjelenő, Páternoszter c. novelláskötetéből származik, amelyet terveink szerint január-februári lapszámunkban fogunk ismertetni – a szerk.)

A fény (B változat)

Nem értek a zenéhez.

Bár magam is játszom egy-két hangszeren, s talán a hallásom is rendben van, sőt, élvezni is tudom a muzsikát – mégis kijelenthetjük: nem értek igazán a zenéhez.

Zongorahangversenyre meg végképp ritkán jutok el, mondhatni, véletlenül.

Így volt ez a minap is: egy dunántúli kisvárosban sétálva megláttam egy plakátot, amely óévbúcsúztató koncertet hirdetett, a város neves művésze lép fel és néhány szóelőnékes.

Régi, megkopott fényű művelődési ház fogadott, elnyűtt bársonyhozatú székekkel, menyegyzetről csüngő girlandokkal. A színpadon egy hatalmas, fekete zongora terpeszkedett egy csenevész, rosszul díszített karácsonyfa társaságában.

Gyerekkorom világát idézte fel, régi zeneiskolai ünnepek jutottak eszembe, ahogy befészkeltem magam a középső sorok egyikébe.

Ha most arról írnék oldalakon át, hogy ennyire tetszett, meg annyira lenyűgözött, és életem koncertje volt – nos, nem lennék hitteles. Katartikus élményben nem volt részem, nem zúdult rám mindent elárasztó, embert térben és időben máshová varázsoló hatások, nem lettem libabőrös, és egyszer sem futott végig a hátamon jóleső borzongás.

Csak szép volt, egyszerűen jó volt ott lenni, érezni az ünneplő emberek akol-melegét,

együtt hallgatni a zenét, amit mások együtt, közös munkával hoztak létre. Jó volt embernek lenni.

Aztán egyszerre véget ért a műsor, kapunk ráadást is, néhányan szedelőzködni kezdtek, fészkelődtek. Valaki ki is ment már, a lengőajtó csattanására hátrakaptam a fejemet. A zene még szólt, talán Schubert, esetleg Brahms, bár, mint mondtam: nem vagyok műértő.

Akkor láttam meg a lányt.

Ült a hátsó sorok egyikében, a zenére figyelt, behuny szemmel, halvány, derengő mosollyal az arcán. Lassan, nagyon lassan előre-hátra dőlt a hangok ütemére, és időnként nevetett.

Igen, nem mosoly volt ez, hanem szívből jövő, önfeledt, igazi nevetés. Halkan, talán hang nélkül tette ezt, aztán újra elkomolyodott, befelé figyelő arccal itta a teret betöltő hangokat, és újra meg újra felnevetett. Furcsa volt, csaknem meghökkenítő.

Lenyűgözve néztem. Nem illik másokat meglesni, de nem tudtam nem látni, nem tudtam nem oda nézni. Megragadott a pillanat, ámu-

latba ejtett az öröm, amit az arcán láttam, az önfeledtség, a fény, ami róla áradt.

Mert fénylett a lány, derű volt körülötte, béke.

El akartam kapni a pillantását. A tekintetét kerestem, s bár kissé távol volt, reménykedtem: ő is észreveszi, hogy nézem. Hogy megláttam a ragyogását, meglestem a titkát, sőt, kapni akarok belőle én is, legalább egy pillantásnyit.

Nem nézett rám. Ült lehunyt szemmel, megszünt számára a külvilág. Feje fölött papírból kivágott hóember függött, lágyan hintázott egy láthatatlan cérnaszálon, és lassan forgott maga körül, ügyetlenül raj-

zolt arca közönyösen pásztázta az elsárgult mennyezetet.

Elhalt a zene utolsó hangja is, a zongorista és az énekes egymás kezét fogva előrelépett, meghajolt. Elsötétült a színpad, a taps elhalakult, néhány tétova tenyér még egymáshoz verődött, aztán mind kifelé indultunk.

A lány is felkelt, tapogatózó keze a szék támláját kereste. Ahogy közelebb léptem, láttam, hogy az arca felém fordul. Egyenesen rá néztem.

A semmibe tekintő, fénytelen szemek már nyitva voltak, s mielőtt a tömeg elsodort volna, láttam, ahogy valaki belekarol, és óvatosan vezetni kezdi.

Könnyeimet nyelve léptem ki a huzatos előtérbe.

Magammal vittem a néma nevetést, a lezárt szemek rejtélyét, a figyelés és az önfeledt öröm titkát. Elhozhattam a fényt, amely a világosságot soha nem ismerő másik ember néma nevetéséből áradt rám, a fényt: amit a vak lány meglátott, és ami mellett én oly sokszor némán, vakon és süketen megyek el.

Köszönöm, hogy azon a délutánon ott lehettem, hogy a ködös december végi homályból az emberlét fénye vezet egy új év küszöbére!

(A novella a szerző rövidesen megjelenő, Páternoszter c. novelláskötetéből származik, amelyet terveink szerint január-februári lapszámunkban fogunk ismertetni. A kötetben a novella alternatív változata olvasható – a szerk.) ■

Emesz Margit Puha este

Puha este kopog az ajtón
Az óra csizmás lépést ketyeg
Simuló kedves a subalány
Ma micsoda csönd van tiszta
Harang kondul Jézus született

Odakünn kémény pipál
Tél terítőjén vándorjárás
Az út jégvirágos odáig
Vigyünk takarót liliomból
Széle gyöngvirágos koszorú
Párna csipkéje ibolya
Közepe margarétás
Virágmezőn ruhát szövünk
Kis sapkát sárga bóbitából
Pici tipegő harangvirág
Ringatózik Jézuska lábán
Jeges napot reszel az ünnep
Olvadt jégvirág az út
Mit adjunk neked Jézusunk
Üres kézzel háromkirályok
Jászol kapuja előtt állunk
Alma cirmos mosolyával
Közepében gyertya ég
Arcodat mintázza
Jászol szélén kuporog
Már csak pislákol

Szemed csukódik
Ájtatos álom
Kegyelmes jászol
Beteleلمي csoda

Puha este kopog az ajtón
Az óra csizmás lépést ketyeg
Simuló kedves a subalány
Ma micsoda csönd van tiszta
Harang kondul Jézus született

Szemüveg nagyító alatt

Félcárcú hiányjel
Szodoma klub
Tagjai masíroznak
Sokarcú felhőkarcoló
Néha megremeg
Belőle a pénz
Páratlan páros bolyong
Maradék rétre zuhan a Föld
Fölpattan
Golyózapor alatt
Újra és újra
Halállal születik
Élni akar
Tested
Tetted
Te magad

Talpig égett gyertya vagy
Sebzett láng
Gyúlna újra
Kezed égeti
Karácsony tájékán
Huzatra vágyik a béke
Fuldoklik
Tombol hamis nyugalom
Valaki csöndet kopog
A maradék rétv
Vadhajnal virága
Titkokat harangoz
Lantos kedvű
Fürtös felhők
Lombok között madárdal
Csobog a víz
Minden íze eleven
Teste parttal cseveg

Zöldlábú vízityúk
Lapátot kezem ügyébe ad
Sehol egy ember
Gyertyatestem
Faggyútalpam
Újra és újra
Teremtett világba készül
Kis Botond
Gyújtsatok gyertyát
Angyalokat lássatok

Hol vagytok háromkirályok?

Törek a kalász
Árva évszakok
Rohanunk sötét felhők alatt
Porból magot szedünk
Eszünk ész elébe
Polyvás torok
Üvöltő titok

Harang kondul
Templomba indulunk
Közöttünk háromkirályok
Jézuska előtt
Beethoven szimfóniája
Emberi himnusz
Vezényelnek háromkirályok
Jászol körül
Lelkünk
Hitünk
Életünk
Hazafelé poros magot eszünk
Minden évben tisztát vetünk
Rohanunk sötét felhők között
A sehova úton
Himnusz halkul
Hol vagytok háromkirályok

Ünnepi finomságok

Szünder Dezső

■ Hát elérkezett ez is... A december elején megjelenő, idei utolsó számra készülődvén törom a fejem, mi is legyen a hónap, egyben az év utolsó receptje. Tudom, tudom, ez a világ legegyszerűbb feladata, hiszen töltött káposzta és bejgli nélkül nincs karácsony. Mint ahogyan azt a kedves Olvasó tudja, nekem azért ez menni szokott. Idén sincs ez másképp: az ünnepi asztalra bejgli talán kerül idén, de töltött káposzta és halászlé nálunk biztosan nem lesz. Helyette némi gondolkodással, kreativitással olyan különleges, egyedi étellel kápráztatom el ünnepi asztaltársaságomat, hogy biztosan örök emlék marad az az étkezés.

Talán az év más részében nem okoz ekkora gondot számomra a szezonális, mint most, hiszen egy karácsonyi menüt november közepén megfőzni és lefotózni mindig kissé bizarr kihívás számomra – no de az újságírói feladat most éppen ezt kívánja meg tőlem. Idén olyan étellel ismertetem meg az olvasót, mely hazai hozzávalókból készül; előkészületet, időt igényel, figyelmet, 4-6 órányi tűzhely mellett állást viszont nem. A feladatok oroszánrésze elvégezhető előző nap, hogy másnap – amíg a sütő teszi a dolgát – mi nyugodtan állíthatunk fát, csomagolhatunk és bontogathatunk ajándékokat, értékes, tartalmas időt tölthetünk szeretteinkkel. Azt hiszem, ez utóbbi az igazi ajándék így a karácsonyi rohanás kellős közepén. A főfogás utáni desszertnek, édességnek pedig olyan receptet választottam, melyhez még a sütőt sem kell bekapcsolni, pofonegyszerű az elkészítése, ha pedig minőségi alapanyagokat választunk akkor igazán fantasztikus végeredményt kapunk. Lássuk tehát, mi az ünnepi menü 2025-ben!

Szilvaplínkás, szilvalekváros, aszalt szilvás karácsonyi sült oldalas vajas batátapürével

Vásároljunk 2 kg sertésoldalast egyben, vagy ahogy én magam is tettem, két 1 kg-os darabban. Így talán kissé „sütőbarátabb” lesz a folyamat, hiszen egy akkora darab hús egyben kevés otthoni készülékbe fér bele. Ha tudjuk – és azért Baján ez nem megoldhatatlan fel-

adat –, válasszuk a hentesek kínálatát a multik húsos pultja helyett. Otthon előző nap is nekiállhatunk: ha így teszünk, akkor az ünnep estéje biztosan nyugodt lesz, ráadásul sokkal mélyebb, intenzív ízű lesz a végeredményünk. Terítsük ki az oldalast, mindkét oldalát sózzuk, borsozzuk meg alaposan, ez a húsrész viszonylag vastag, használjuk mindkét fűszert bátran. Ezek után 1-2 órára, de akár egész éjszakára is eltehetjük pihenni, de ha rögtön sütjük, akkor sem hibázunk. A fűszerezés és esetleges pihentetés után kenjük meg a húsdarabokat 3 evőkanál szilvalekvár és 1 dl jó minőségű szilvapálinka keverékével. Nem a mennyiség a legfontosabb, hanem hogy a szósz vékonyan, de alaposan, mindenhol befedje a húst. Ahogy a fűszereknél, itt is a hús mindkét oldalát kenjük be. Két nagyobb darab vöröshagymát tisztítsunk meg, és vágjunk vékony szeletekre. Csöpögtessünk le 150-200 g ecetes gyöngyhagymát; ha éppen nincs kéznél ilyen, akkor hasonló mennyiségű, kis méretű vöröshagymát egészben áztassunk ecetes savanyúságlében (200 ml víz, 100 ml 10%-os ecet és 50 g kristálycukor keveréke) 2 órán keresztül. Egy sütésre alkalmas, nagy méretű, kissé mélyebb tepsibe szórjuk a felkarikázott vöröshagymát és az ecetes hagymát, ez utóbbit szűrés után. A tepsit nem kell kiszírozni, a lassú sütés során az oldalas elég zsír és folyadékot veszít majd. A hagymákra szórunk 100 g aszalt szilvát, fektessük erre az oldalast. A tepsit fedjük le, 180 °C-on süssük 1,5 órán keresztül. Távolítsuk el a takarást, locsoljuk meg a keletkező lével a húsdarabokat, majd fedő nélkül süssük még egy órát. Az utolsó órában 10-15 percenként locsolgassuk a szafttal, hogy a hús ne száradjon ki. A körethez hámozzunk meg 1 kg édesbugonyát, vágjuk apró kockára, és sós vízben főzzük 25 perc alatt puhára. Szűrjük le, csöpögtessük le, és még melegen robotgép segítségével 100 g vaj társaságában keverjük át alaposan. Kóstoljuk meg, fűszerezük még igény szerint kevés sóval és frissen őrölt borssal. Az oldalast sütés után – ha aznap sütöttük – pihentessük 10-20 percet, majd vágjuk 1csontos szeletekre. Tálaljuk a vajas batátapürével és a kissé beforralt aszalt szilvás, gyöngyhagymás szósszal. Kísérő gyanánt stílusosan igyunk elkészítés előtt és étkezés előtt is egy-egy kis kupicányi szilvaplínkát a minél jobb végeredmény elérése érdekében. Étkezés közben és után pedig – ha tehetjük – fogyasszunk el egy jó pohár barna/fekete sört, remekül kiegészíti az étel ízét.

Csokoládé-pisztácia falatok

A csokoládé és pisztácia együtt maga a mennyország. Így volt ez a dubaji csoki előtt is, és e mesterségesen gerjesztett örület után is így marad. A tisztességes, finom alapanyagok ugyanis minden hőborton túlmutatnak, túlélnek azokat. Ennek fantasztikus példája az alábbi édesség, melynek alapjai e két hozzávalón nyugszanak. A többi már csak körítés – vagy mégsem?

Magozzunk ki 400-450 g aszalt datolyát. Daráljunk meg 100-150 g mandulát és ugyanennyi pisztáciát. Nem baj, ha maradnak benne apró darabok, én például nagyon szeretek felfedezni benne egy finom darabot evés közben. Öntsük a három összetevőt egy nagy tálba, és botmixerrel zúzzuk, amíg a datolya teljesen össze nem pürésedik. Kézzel gyúrjuk össze homogénre; kicsit ragadni fog – ha nagyon ragad, bátran tegyünk még bele őrölt mandulát vagy pisztáciát. Vegyünk elő egy szilikonformát, amelybe a masszát fogjuk tölteni. Válasszunk olyan méretet, amely darabonként maximum 2-3 falatnak elegendő. Kezünkkel tépjünk ki egy darabot a masszából, formázzuk nagyjából gömb alakúra, és tegyük a formába. Nem baj, ha nem tölti ki a forma alját, a tetején pedig mindenképpen maradjon elegendő hely. Kenjük a gombócok tetejére 1 teáskanál pisztáciakrémet, majd egybeolvasztott ét- és tejcsokoládé 1:1-es keverékével „zárjuk le” a formákat. Olvasztás közben 1-2 kiskanálnyi étolaj hozzáadása segít, hogy a végeredmény csillogó legyen. Amikor a csokoládé a formára került, még melegen szórjuk meg aprított pisztáciával a tetejüket. Tegyük hűtőszekrénybe 2-3 órára, majd a formából kipattintva fogyasszuk el a családdal.

Jó étvágyat, kellemes készülődést, áldott ünnepeket kívánok, találkozunk jövőre is! ■

Barics Sándor kollázsai Juhász Ferenc A Szent Tűzön regéi c. eposzához

